

SZÉKELY TIBOR

PILLANATKÉPEK (7-2)

„KGST” UTAZÁSOK
SZOVJETUNIÓ

OROSZORSZÁG – UKRAJNA – GRÚZIA
KAZAHSZTÁN

1973-1990

SZÉKELY TIBOR
PILLANATKÉPEK (7-2)

„KGST” UTAZÁSOK

SZOVJETUNIÓ:

OROSZORSZÁG

UKTRAJNA

GRÚZIA

KAZAHSZTÁN

Megjegyzés:

Az eredetileg *egykötetesre* tervezett könyvet a Magyar Elektronikus Könyvtár részére 3 kb. azonos terjedelmű kötetre bontottuk, hogy az Olvasó könnyebben letölthesse, kezelhesse.

Remélem, hogy az azóta „*letűnt világnak*”, az ott felhalmozott kultúrkinccseknek a megismerése tágítani fogja a Olvasó horizontját.

Székely Tibor

SZÉKELY TIBOR

PILLANATKÉPEK (7-2)

„KGST” UTAZÁSOK

SZOVJETUNIÓ

OROSZORSZÁG –UKRAJNA

ŐSI OROSZ VÁROSOK: VLADIMIR – SZUZDAL – ZAGORSZK

UKRAJNA: ODESSZA

GRÚZIA

TELAVI – TBILISZI –IKALTO- ALAVERDI -CINANDALI

KAZAHSZTÁN

AKTYUBINSZK

1973-1990

Kézirat

© Székely Tibor – 2006

ISBN 978-963-06-6233-8

A nyomtatott változat az
Országos Műszaki Információs Központ és Könyvtár
reprográfiján készült
Budapest, I., Gyorskocsi utca 5-7.

(1) Örményország, (2) Azerbajdzsán, (3) **Belorusszia**, (4) Észtország, (5) **Grúzia**, (6) **Kazahsztán**, (7) Kirgizia, (8) **Lettország**, (9) **Litvánia**, (10) Moldova, (11) **Oroszország**, (12) Tadzsiszisztán, (13) Törkménia, (14) **Ukrajna**, (15) Üzbegisztán.

Vastag betűvel szedve azok az országok, amelyekben jártam.

SZOVJETUNIÓ ÖSSZEFOGLALÓ TARTALOMJEGYZÉK

(7-1).	Oroszország		
	Moszkva	/1/	9.
(7-2).	Oroszország-Ukrajna		
	Szűzdal	/2/	11.
	Vlagyimír		39.
	Zagorszk		63.
	Odessza		77.
	Grúzia		
	Telavi		91.
	Tbiliszi		100.
	Ikalto		124.
	Alaverdi		128.
	Cinandali		133.
	Kazahsztán		
	Aktyubinszk		141.
(7-3).	Belorusszia		
	Minszk	/3/	7.
	Lettország		
	Riga		39.
	Litvánia		
	Vilniusz		105.

OROSZORSZÁG ÉS UKRAJNA

II.

Orosz

Ukrán

**Szuzdal – Vladimir – Zagorszki
Odessa**

1973-1990

TARTALOMJEGYZÉK

Oroszország

1. Szüzdal	
1.1 Utazás és szakmai program	13.
1.2 Városnézés	
3.2.1 Kreml	17.
3.2.2 Skanzen	21.
3.2.3 Belváros	24.
3.2.4 Mária oltalma monostor	29.
3.2.5 Szpaszo-Jefomievszkij monostor	31.
2. Vlagyimir	
2.1 Kirándulások Vlagyimirba	40.
3. Zagorszk	
3.1 Szentháromság monostor	65.

Ukrajna

1. Odessza	
3.1 Utazás	77.
3.2 Tárgyalások	82.
4.3 Városnézés	85.

SZUZDAL

1978

1986

Szu-100. Szuzdal áttekintő térképvázlata

1. Znamenszkij templom - Információ	7. Alekszandrovszkij monostor
2. Kreml	8. Pokrovszkij monostor
3. Faépítmények múzeuma	9. Poszadszkij dom
4. Kereskedők tere	10. Szpaszo-Jefimiev monostor
5. Rizopolozsenszkij monostor	11. Turista komplexum
6. Lihoinyin kereskedő háza	12. Vaszilievskij monostor

TARTALOMJEGYZÉK

Szuzdal áttekintő térképázlata	11.
Utazás és elszállásolás	13.
A Kreml (2)	17.
Faházak múzeuma (3) – skanzen	21.
A belváros	
Torgovüj rjad (4) – kereskedőház, piactér, belvárosi templomok	24.
Krisztus siratása monostor (5)	26
Lihoinyin kereskedő háza (6)	26.
Alexandrovszkij monostor (7)	27.
Poszadszkij dom (9)	27.
Vaszilievskij monostor (12)	28.
A Mária oltalma monostor (8)	29.
A Szpaszo-Jefimijevszkij monostor (10)	31.

Utazások és elszállásolás

Közép-Oroszország történelmileg jelentős régiójában, a Szúzdál – Vlagyimiri Fejedelemség egykori első fővárosában rendezték azt a két szakmai találkozót, amelyeken részt vehettem. 1978-ban, a gépjármű motorok környezetszennyezésének csökkentésével foglalkozó munkaértekezleten, 1986-ban pedig a KGST Széleskörű Környezetvédelmi Program szakértői szimpóziumán. A „motoros” rendezvényt csikorgó fagyban, a nagy orosz télben, decemberben szervezték, a szimpóziumon pedig augusztusban vettünk részt.

A munkaértekezletet és a konferenciát egyaránt úgy szervezték, hogy az ún. „kulturprogramok” keretében megismerkedhessünk történelmi és művészeti kincseikkel. A két utazás során gyűjtött információimat, emlékeimet egységes áttekintésben szeretném összefoglalni mind Szúzdálról, mind a szomszédos Vlagyimírről, a később székhellyé fejlesztett városról.

Moszkvából - mindkét rendezvényre - autóbusszal utaztunk keleti irányba, a Volga felé. A kb. 200 km-es távot első alkalommal több, mint 5 óra alatt tettük meg annak ellenére, hogy az utat jól takarították, de helyenként hófúvások keletkeztek, amelyek lassították a haladást.

Sokat viccelődtünk a nagy orosz télről, a farkasokról és természetesen a „szibériai vécéről.” Utólag reménykedem, hogy orosz kollégáink hazafias érzelmeit nem bántották sületlenségeink. A hópaplan alatt szunnyadó táj egyhangú volt, de a második utazáson a zöld környezetben egész más volt a kép. Dimbesdombos, mezőgazdasági művelésű a vidék, patakokkal, kisebb folyókkal szabdalva.

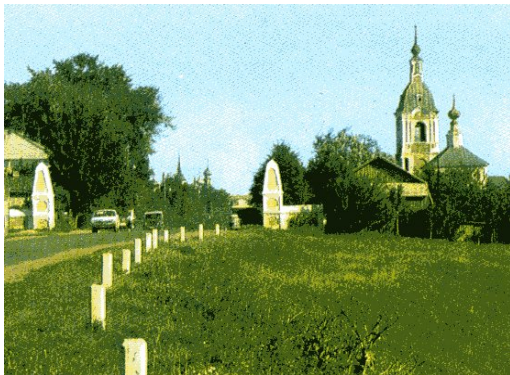
Vlagyimírhez közeledve láttunk erőműveket, nagyobb ipartelepeket, amelyek mellett elvitt az út. Ahogy Szúzdálhoz közeledtünk, a fák közül kibukkanva az első panoráma a Kreml épületegyüttese volt. Az árnyékok már hosszúra nyúltak, késő délután volt.

Szu-101. A Szúzdáli Kremlhez közeledtünk

Tettünk egy kis kerülőt, hogy a városba a történelmi főbejáraton lépünk be, és végigmenjünk a főutcán. Ez hozzátartozott a szervezők hazafiasságához, amely a szovjet internacionalista időkben sem volt a korábinál csekélyebb. A város közigazgatási határát két nagy kőoszlop (obeliszk) jelzi, amelyek között korábban sorompó volt, ez volt a vámhatár Vlagyimír irányából.

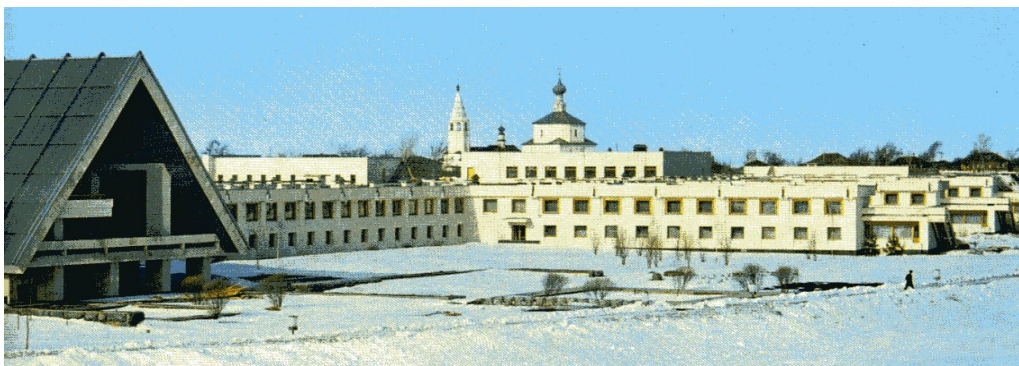
Kissé beljebb, az út jobboldalán emelkedik a **Znamenszkij templom (1)** nagy harangtornya, mellette jobbra és balra szerény stílusú ikertemplommal. Egyiket télen használták, ez fűthető volt, a másikat pedig nyáron. Látogatásunk idején ez a templom volt az Idegenforgalmi Iroda, de ezt csak később tudtuk meg. A városon megállás nélkül áthajtottunk, és megérkeztünk a város túlsó szélén létesített **Turista Komplexumba (11)**, ahol a szállásunk volt.

Szu-102. A vámhatár

Szu-103. Az idegenforgalmi iroda

Szu-104. A Turista Komplexum télen

Az egyemeletes *turistaszálló* a korábbi tapasztalatokkal ellentétben kellemes meglepetés volt.

Szu-105. A recepció

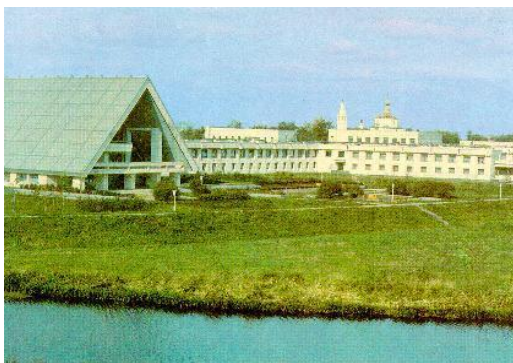

Szu-106. Komfortos szoba

A recepcióban csillogó fények, a decemberi hó ellenére tükörfényes padló, a folyosókon, a kőpadlón futószőnyeg, a falakon faburkolat. A szobák kétágyasok, de egyéni elhelyezést kaptunk. A fehérrel csempézett zuhanyfülke és a WC „európai” volt. A faburkolatokat részletes vizsgálat alá vetettük több szempont szerint is. A szemre deszkának látszó burkolat műanyag volt, a finnek egy évvel korábban építették a komplexumot.

A megérkezés másnapján kora reggel különleges élményem volt: az ablakomtól nem nagy távolságra asszonyok guggoltak a folyóra épített stégen és ruhát mostak, vagy öblítettek a jégbe vágott léken. Vastag gumikesztyűvel a jég alá eresztették a mosott ruhát, majd kicsavarva kosárba tették. A közeli házak egyikének udvarán láttuk a kitergetett fagyott ruhákat. A jég hamarosan szublimált, így a ruha nemcsak száraz, de fertőtlenített is lett.

Második utazásom során sikerült fényképen is megörökítenem ezt a - mosógép korában anakronisztikus – szokásukat.

Szu-107. A Turista Komplexum nyáron

Szu-108. Mosó asszonyok a Kamenyán

A hallban – kevés akkori fényképem egyikén - megörökítettem Szilos Jenő kollégámat, az Autóipari Kutatóintézet főmunkatársát, akivel később még kellemes napokat töltöttünk Bulgáriában egy tengerparti munkaértekezlet során. A Tanácstermet a szokásos zászlókihelyezés előtt kaptam lencsevégre. A munkaértekezlet és a szimpózium a megszokott előírással folyt.

Szu-109. Szilos Jenőék a hallban

Szu-110. Tanácsterem

1978-ban, a KGST Tagországok Széleskörű Környezetvédelmi Program III. 2. sz. témája keretében együttműködő intézetek küldöttségei számoltak be az eltelt éves időszak feladatainak teljesítéséről, és pontosították a következő szakasz fejlesztési munkamegosztási tervét.

1978-ban itt ismerkedtem meg a „nagy forradalmár” Ordzsonikidze lovas tábornok unokaöccsével, Szergejjel, aki a Traktoripari Kutatóintézet osztályvezetője, és (talán családi hagyományai miatt) párttitkára volt. Szergej szerencsétlenségére összetalálkoztunk, és a kölcsönös szimpátia következtében jókat beszélgettünk, nemcsak ezen a találkozón, hanem jó ideig ahányszor csak Moszkvában voltam.

1982-ben két moszkvai kollégám Borisz Jefimov, a NOx téma vezetője és Szergej Ordzsonikidze, a CO témavezetője, arra kért, hogy küldjek nekik hivatalos, a kerületi Tanács által hitelesített meghívót, mert családotól szeretnének turistaként, illetve meghívott látogatóként Magyarországra jönni a nyári időszakban. Szívesen teljesítettük a kérést, és szállást ígértünk, elsősorban a surányi házunkban. Jefimovék a tervezett időpontban megérkeztek, és nagyon jól érezték magukat a kéthetes vakáción.

Ordzsonikidzéék azonban nem jöttek, nem is írtak, nem is telefonáltak. Keresem őket, sem otthon, sem az intézetben nem sikerült beszélünk. Később megtudtam, hogy „lebukott/lebuktunk.” Leváltották a párttitkárságról, az osztályvezetőségéből, mert megbízhatatlanná vált a tervezett „nyugati” nyaralás miatt. Az év végi, szilveszteri-karácsonyi jókívánsági telefont felvette ugyan a felesége, de kért, hogy többet ne telefonáljak. Ilyen volt akkor az élet a békétáborban.

1986-ban a KGST TMEB szakértőiként az ún. Integrációs terv keretében, a belsőégésű motorok fejlesztésének környezetvédelmi feladatai és a kiegészítő szabványosítási munkáival összefüggő eredményeiről adtunk számot a szimpózium keretében.

A „Gorbacsov érában,” alkoholtilalom volt a hivatalos rendezvényeken. A fogadó intézet igazgatója elmondta, hogy a szesztilalom megsértése az állásába kerülne. Az oroszok vodkaivásását azonban nehéz volt megakadályozni. Itt az történt, hogy a záró banketten a vacsora mellé az akkor bevezetett Pepsi Colát szolgáltak fel, 3 palackot tettek egy-egy terítékhez. Csodálkoztunk, mert a vacsorához nem nagyon illett az édes Cola. Csodálkozásunk csak addig tartott, amíg az elsőt fel nem bontottuk, mert a palackban 50-50 %-os volt a colavodka elegy, „gyárilag” palackozva. Ennyit a szovjet szesztilalomról.

Az első szüzdáli túra kalandjához tartozik, hogy a hazautazás reggelén elaludtam, mert az ébresztőórám eleme kimerült és nem csengetett. Kora reggel volt az indulás, még sötétben, és valamiként nem vették észre a hiányomat, a busz elindult. Talán 20 kilométert is megtettek már, amikor feltűnt a hiányom. Visszafordultak, nagy dörömbölés volt a szobám ajtaján, összekaptam magam és vidám mókázással felszálltunk a buszra, batyuban kaptam a recepciótól reggelit az éhhalál ellen.

Uli Müller, a Drezdai Koordinációs Központ munkatársa és mókamestere évek múltán is emlegette, hogy mi lett volna velem, ha otthagynak az orosz puszta, a nagy orosz téiben.

A Kreml

Napirendbe iktatott hivatalos programként, idegenvezetővel kerestük fel mindkét alkalommal a Kremlt. Az idegenvezető először tömören ismertette a város zaklatott múltját, történelmét, hazafias büszkeséggel kiemelve a koraközépkori fontosságát és szerepét az orosz állam kialakulásában.

Elmondta, hogy Szuzdal írott történelme 1024-ben kezdődött. Ekkor szerepelt először a Kievi Fejedelemség évkönyvében, mégpedig egy antifeudalizációs felkelés kapcsán.

A mai Kremllel azonos helyen a XI-XII. sz.-ban kezdődött meg a település erősítményének építése, amelynek földsáncai napjainkig fennmaradtak. A vidék krisztianizálása a XI. sz.-ban indult meg, majd a század végén Vlagyimir Monomach nagyfejedelem uralma alá került. A XII. sz. elején ő építtette a város első kőtemplomát, amelynek ma már csak az alapfalai vannak meg.

Ivan Dolgorukij nem teljesen értett egyet apjával és a szomszédos Vlagyimir város fejlesztését támogatta.

A 15 bástyával védett falakon belül lakott Szuzdal népe is. Ezeket a falakat később lerombolták.

A fejedelmi székhelyből püspöki, majd a XVI. sz.-tól érseki rezidencia lett.

Szu-111. A Kreml vázlatos rajza

Szu-112. Először így pillantottuk meg

Az Istenanya születéséről nevezett templom, majd később székesegyház (Bogorodnyice Rozsgyesztvenszkij szobor) ötkupolás monumentális épülete uralja a panorámát. Számos korábbi támadás és tűzvész után mai formáját a XVII. sz.-ban nyerte, amikor újjáépítették.

SZU-113-114. Szűz Mária születésének temploma télen és nyáron

Szu-115. A palota a folyó felől

Szu-116. A palota bejárata

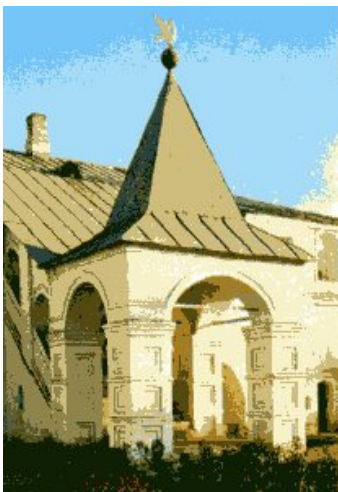
Amikor a város érseki székhellyé lett, az érsekek megkapták a hercegi palotát is, amelynek fogadóterme hatalmas méreteivel kiemelkedett a korabeli épületek közül.

Szu-117. A palota keresztszárnya

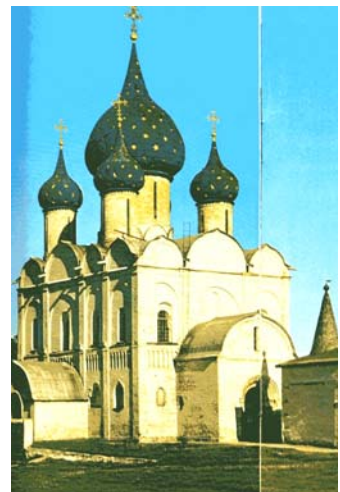
Szu-118. A palota nagy fogadó terme

Szu-119. A bejárat közelebről

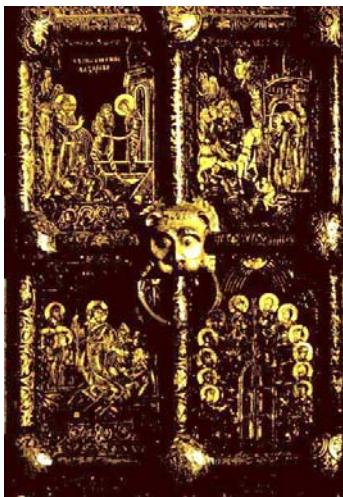
Szu-120-121. A templom apszisa télen, és bejáratai nyáron

A templomnak számos ötvösművészeti ritkasága van. Ilyen például az „Arany kapu”, amely a XIII. sz.-ban készült, s amelyhez hasonló állítólag mindössze még egy van Itáliában.

A képek úgy készültek, hogy a kontúrokat bekarcolták a bronzlemezbe, majd aranyporból és higanyból aranyamalgámot készítettek, és ezzel megfestették a képeket. Azután kénporral kivonták a higanyt, ezáltal elkészültek az arannyal festett képek.

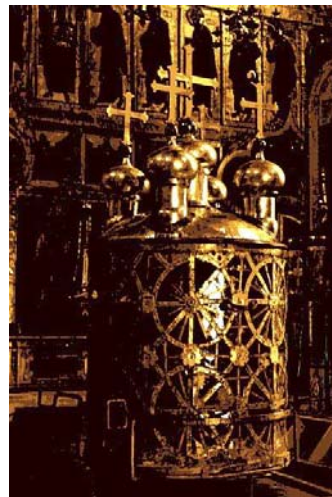
A képeket vékony lakkréteg fedí. A helyi múzeum munkatársai nagy gonddal védik az értékes kincset. Amikor bevezettek minket a székesegyházba, először várjunk kellett, amíg az előtérrel védett kapuzat elől kinyitották a colos deszkából készült biztonsági kaput.

Szu-122. „Aranykapu” részlet

Szu-123. Örökmécses

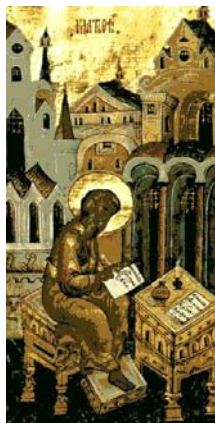

Szu-124. Halotti lámpa

Második ottjártamkor kapható volt egy monográfia erről a kapuról, amelyet örömmel megvásároltam. Később a könyvet valaki kölcsön kérte, majd elfelejtette visszaadni. Rendkívül sajnálom.

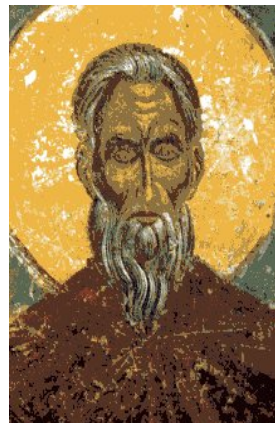
Szu-125. Evangéliumos könyv

Szu-126. Szt. Máté evangélista

Szu-127. Is-tenanya ikon

Szu-128. Sztarec freskó

Szu-129. Harangtorony és a kiállítási terem

Szu-130. Füstölő

Szu-131. Angyali üdvözlés

Szerapion érsek 1635-ben kezdeményezte az épületegyüttes kiegészítését harangtoronnyal, amely védelmi szempontból is jelentős volt, mint a város legmagasabb épülete. A torony, amely nyolcszögletű alapokra 1636-ban épült, szoros egységet alkot a XVI-XVII. sz.-i faragott ablakkeretekkel díszített palotával. A toronyba különleges órákat készítettek, amelyek jeleztek minden negyedórát, és ütötték az órákat. A szerkezet lehetővé tette, hogy igény szerint üthetett az óra akár percenként is. Körüljártuk a tornyot, és a város felőli kis-kapun kiléptünk a sáncárokkal védett területre.

Szu-132. Kerti kapu

Szu-133-134. Visszatekintés a folyópartról (téli és nyáron)

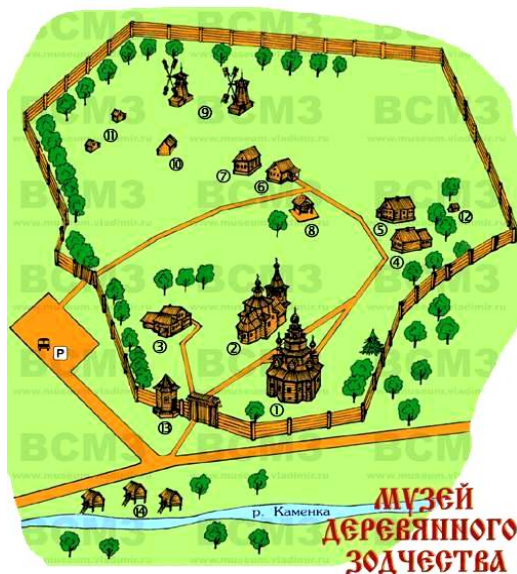

A Kremllal átellenben a folyó túlsó partján van egy - faépületeket bemutató - falumúzeum, amihez keskeny híd vezet. Oda indultunk.

Faházak múzeuma

Átkeltünk a folyón, volt néhány bátor fiatal kolléga, aki vállalta annak kockázatát, hogy ha beszakad alattuk a több mint 15 cm-es jég, megmártóznak a derékig érő vízben. Megúszták.

Amint az idegenvezető elmondta, a XI. sz. végén ezen a területen volt a Dmitrievszkij monostor, amelynek a maradványait nem őrizték meg, hanem a 60-as évek végén megkezdték egy falumúzeum létesítését, hogy megőrizték a régi idők faépítészeti hagyományait.

Szu-135. A múzeum helyszínrajzi vázlata

Szu-136. A múzeum a Kamenyka partjáról

A kerítésen kívül, a folyó árterébe három haláskunyhót telepítettek, amelyek lábakon álltak és védve voltak az árvízveszély idején.

Szu-137. Szélmalom, szénaszárító és lakóház

Szu-138. Módosabb gazda háza

Helyet kívánnak biztosítani a falusi élet minden rétegét szemléltető lakóépület és mezőgazdasági célú épület bemutatására.

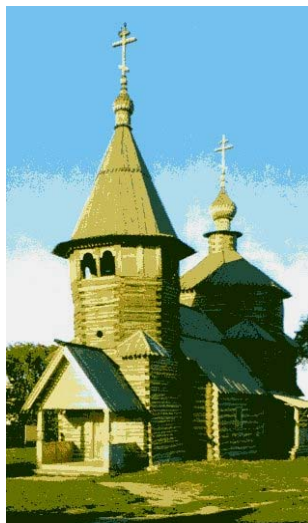
A két legértékesebb épület, a partoldal emelkedőjén a Kozljatyevóból áttelepített a Színeváltás temploma 1756-ból, és a Feltámadás temploma 1776-ból.

Szu-139. Jegypénztár és turista bazar

Szu-140. Színeváltás templom

Szu-141. Feltámadás templom

Szu-142-143. Deszkajárdák a szénaszárítótól a bejáratig télen és nyáron

Szu-144. Módos gazda háza melléképülettel

Szu-145. A homlokzat részlete közelebbről

A Kreml épületegyütteséhez tartozik Szt. Miklós 1766-ban épült fatemploma, amelyet a Glotov nevű faluból telepítettek át 1966-ban. Hagymakupolájának fazsindely borítása különösen szép alkotás. Úgy gondoltam, hogy ennek bemutatása inkább illik a skanzen területére, és megkérdeztem az idegenvezetőt, miért telepítették ide. Talán kontrasztként? Azt válaszolta, hogy elhamarkodottan hoztak rendelkezést, mert még véglegesen nem dönt el a volt kolostor területének hasznosítása.

Szu-146. Szent Miklós templom a Kremlben.

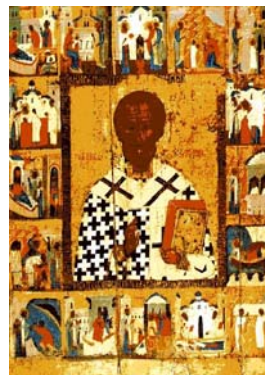
Szu-147. Szu-1. Szent Miklós fatemploma

Szu-148. Fatemplomok a skanzen bazárban

Szu-149. Toronycsücs

Szu 150. Szent Miklós élete

Szu-151. A város és a Kreml panorámája a Falumúzeumból

A belváros

A városközpontot már a XIII. sz.-tól kezdődően földsánc védte az erődítmény-nyel együtt. A földsáncon deszkapalánk húzódott, fatornyok biztosították a védelmi rendszert. A földsáncok a mai napig fennmaradtak.

Más városokban általánosan a városközpontban épült a palota, vagy a vár. Szuzdálban azonban a település központja helyileg és funkcionálisan egyaránt a piac (Torg) volt, kihangsúlyozva a település kereskedő-iparos jellegét.

Torgovüj rjad (4)

Az az **üzletsor**, amely a XVI-XVII. sz.-ban épült, a maga korában szupermarket lett volna, ha ezt a terminust ismerték volna. Itt vásároltuk Konkolyi Imrével azt a „Tajga” nevű garzon villanytűzhelyet sütővel, amely a mai napig használatban van a surányi teraszunkon.

Szu-152. Városcímer

Szu-153. Üzletsor (Torgovüj rjad)

A templomok nagy része zárva volt, még nem nyitotta meg kapuikat a peresztrojka. Csak a múzeum épületekbe lehetett bemennünk.

Szu-154. A Piactér

Szu-155. Konstantin császár

Szu-156. Fájdalmas Anya

A „kereskedőház” előtt volt a piactér, amelynek közepén áll a *Feltámadás templom* (Voszkreszenszkaja cerkov), amelyet szép párkányzati díszekkel a 1720-ban építettek. A hagyománynak megfelelően téli-nyári épülettel készült.

Szu-157. Feltámadás templom a Piactéren

Szu-158. Jeruzsálemi bevonulás temploma

Szu-159. Epifania templom

Szu-160. Tichvinszkaja cerkov

Szu-161. Borisoglebszkaja cerkov

Szu-162. Lázár feltámasztása

Szu-163. Keresztelő Szent János

Szu-164. Mária Magdolna

Szu-165. Kórház-templom

A Krisztus siratása monostor (5)

A város főutcáján áll a Rizopolozsenszkij (Krisztus siratása) monostor toronyokkal védett fehér fallal övezve. A monostort már a XIII. sz.-ban alapították, de jelenlegi épületei közül a legrégebbi a templom a XVI. sz. közepéről.

A fehér kőfalból egy kissé kimagaslik a XVII. sz.-i szuzdali építészet egyik legszebb műemléke, a Szent Kapu. Érdekessége az ikertorony alatt eltérő két kapuiv, amelynek aszimmetrikus voltára nem kaptunk magyarázatot. A homlokzatot színes csempeborítás és szépen faragott kődíszítés fedi.

A főutca, illetve a monostor stílusban legegütőbb építménye a 60 m magas (empire stílusú) harangtorony, amely 1819-ben épült.

Szu-166. A Rizopolozsenszkij monostor Szent kapuja

Szu-167-168. A harangtorony és a templom az árkádon át

Lihoinyin kereskedő háza (6)

A monostor fala mentén, nem messze találtuk meg a lakossági faházak közül kiemelkedő, alsó szintjén kőből épített és szépen felújított épületet, Lihoinyin kereskedő házát: egy (volt) szállodát.

Szu-169. Lihoinyin háza

Szu-170. Kemenca

A szoba fűtését a bűbos kemence biztosította, amelyben a szomszédos helyiségben, feltehetően a konyhában tüzeltek, illetve amiben első sorban sütöttek, főztek.

Szu-171. Nappali szoba

Szu 172. Kétágyas hálószoba

Alexandrovszkij monostor (7)

A monostort a XVII-XVIII. sz.-ban építették egyszerű fehérkő stílusban.

Szu 173-175. Alekszandrovszkij monostor télen és nyáron

Poszadszkij dom (9)

A részint földszintes, részint emeletes épület (sajnos nem jutottunk be) arra volt hivatott, hogy bemutassa az akkori életformát és életstílust. Amint a történelmi dokumentumokból megállapítható volt, a XVII. sz-ban egy Nyikita Pusztovszjata nevű vezető pop(a) lakott benne. Az épület két szakaszban épült, fazsindely borítja. Különleges a bejárat megoldása.

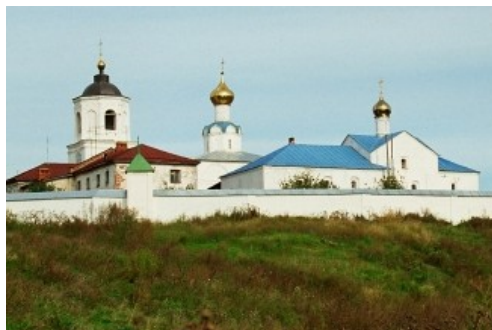

Szu-176-177. Poszadszkij dom télen és nyáron

Szu-178. Bejárata

Vaszilievskij monostor (12)

A Piac tértől jobbra, nem messze áll a falakkal védett, restaurált monostor, amit csak azért látogattunk meg, mert a város lakóterületét, a faházak részét akartuk szemügyre venni.

Szu-179-180. A Vaszilievskij monostor télen és nyáron

A lakóházak többnyire fából épültek, bádoggal tetővel. Érdekes volt viszont, hogy távfűtés és TV minden háznál volt.

Szu-181. Lakóterület

Szu-182. Középület

Su-183 Faház festve

Szu-184. Faház vakolva

A Mária oltalma monostor (8)

A *Pokrovszkij monasztir*-t 1364-ben alapították a város északnyugati részében, a Kamenyka túlsó partján.

Nevezetes a XVI. sz.-ban lett, amikor III. Vaszilij moszkvai herceg – Rettegett Iván apja – ide számúzta meddőséggel vádolt első feleségét. Az apa példáját fia is követte: itt vonult kolostorba az ő első felesége is. Később ugyancsak itt raboskodott Nagy Péter első felesége.

A száműzött cárnék sírja a székesegyház kriptájában található.

Szu-185. Madártávlatból

Szu-186. Bejárat és a Nadvratnij szobor

Az erődítményszerű kolostort fehér fal övezi, amelynek valamikor 16 tornya volt. Jelenlegi formájában a XVII. sz.-ban épült.

Szu-187. Két torony

Szu-188-189. A kapubástya belülről (télien), kívülről (nyáron)

A kapubástyára 1518-ban épült templom építészeti érdekesség. A kisméretű templomot három oldalról nyitott galéria övezi, és a hagyományostól eltérően négy apszisa van.

Szimbolikus jelentőségű a székesegyház elnevezése, az Istenanya védelme (Pokrova Bogorodnyici) mellett a kolostor XVI. sz.-ban épület két másik temp-

lomának a neve is: Blagovescsenskij szobor (Angyali üdvözlet) és Zacsatyijevszkij szobor (Szeplőtelen fogantatás).

Szu-190. A Pokrovszkij székesegyház

Szu-191. Lakóépület

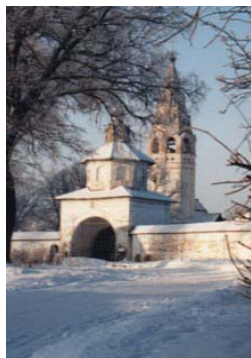
Retteggett Iván 1551-ben építtette a korán meghalt lánya, Anna emlékére a Szeplőtelen fogantatás templomot, amelynek emeleti helyiségében éttermet rendeztek be a kolostor előkelő lakói részére, illetve a földszinten ellátó helyiségei is voltak, többek között pékség.

Szu-192. A székesegyház főbejárata

Szu-193. Az étterem-templom

Szu-194. Kaputorony

Szu-195. Székesegyház

Szu-196. Bejárat

Szu-197. Harangtorony

A Szpaszo-Jefimjevszkij monostor (10)

A női börtönnel átellenben, a folyó túlsó partján épült a XIV. sz.-ban alapított, inkább erődítménynek ható *Szpaszo-Jefimjevszkij monasztir*.

Szu-198. A monostor térképe

Szu-199. Madártávlatból

A XX. századig ez volt az „ orosz Bastille”, kegyvesztett udvaroncok, szabadgondolkodók, majd az ún. dekabristák börtöne.

A bástyák közül csak egynek volt kapuja, amely évente egyszer, húsvétvasárnap szolgált bejáratul.

Szu-200. A monostor egyetlen kaputornya

Szu-201. Nadvratnij cerkov a belső kapun

A monostor-erődítményen belül még egy belső fal is volt, amely elválasztotta a monostort a körülvevő mezőgazdasági területtől.

A belsőkapu feletti templom, a *Nadvratnaja Blagovescsenszkaja szobor* a XVII. században épült.

Több kilométeres kőfalát 12 bástyából védhették, mind a kívülről, mind a belülről jövő támadás esetén.

Szu-202. A Szpaszko-Jefimievskij monostor a Kamanka felől

A jelenlegi templomot a XVI. sz. elején kezdték építeni kőből, majd a század végén tovább bővítették. A szigorúan egyszerű stílusban épült templom faragott díszeit később, legutoljára a XX. sz. elején készítették.

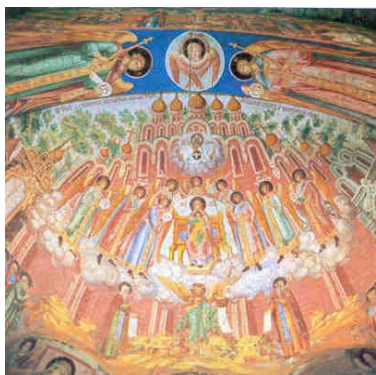

Szu-203. A főtemplom és a harangtorony

Szu-204. Harangjáték

A monostor *Szpaszko-Preobrazsenszkij* Urunk színeváltozása - *templomának* eredeti faliképeit 1389-ben festették.

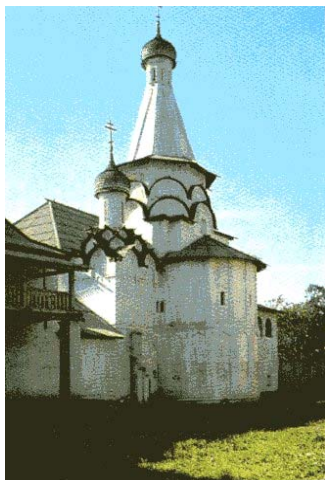

Szu-205-207. A főtemplom falfestményeiből

Ebben a kolostorban is van egy, a közös étkezésekre szolgáló templom, amely egybeépült a kolostor főnökének, az ún. archimandritának a palotájával.

Szu-208-209. Az Uspenszkij étkező-templom

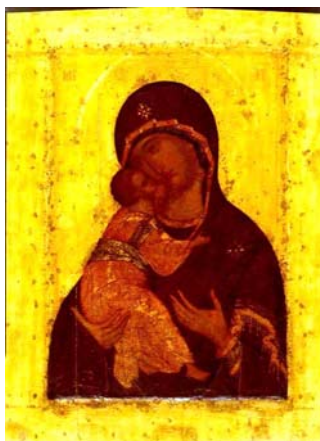
Szu-210. Kórháztemplom

Szu-211. Templom-együttes

Szu-212. Az Archimandrita palotája

Szu-213. Ikon XIII.sz.

Szu-214. Ikonborítás

Szu-215. Ikon XVII. sz.

Az eredeti barátlakásokat fából építették. A XVII. sz.-ban megépült a molostor lakószárnyának földszinti traktusa. Az emeleti részt a dekabristák lázadása idején, a XX. sz. elején építették.

Szu-216. A lakóépület

Szu-217. Egyik bejárat

A forradalom után a monostor eredeti rendeltetése megszűnt, sokáig kihasználatlanul állt a létesítmény, majd múzeumot rendeztek benne.

Szu-218. Paleolitikumból

Szu-219. Keleti nyakék

Szu-220. Párta Kr.e. XI. sz.

Szu-221. Tál XV. sz.

Szu-222. Kiállítási terem

Szu-223. Nyakék

Szu-224. Sisak

A kolostorban emlékművet építettek Pozsárszki Dimitrij hercegnek, a nép kedvencének, aki a XVII. sz. elején a lengyel hóditók elleni népfelkelés egyik vezetője volt, s itt a monostorban van végső nyughelye.

Szu-225. Pozsárszki emlékműve

Epilogus

Mindkét rendezvény alkalmával lehetőségünk volt Vlagyimír óvárosával is megismerkedni.

VLAGYIMIR

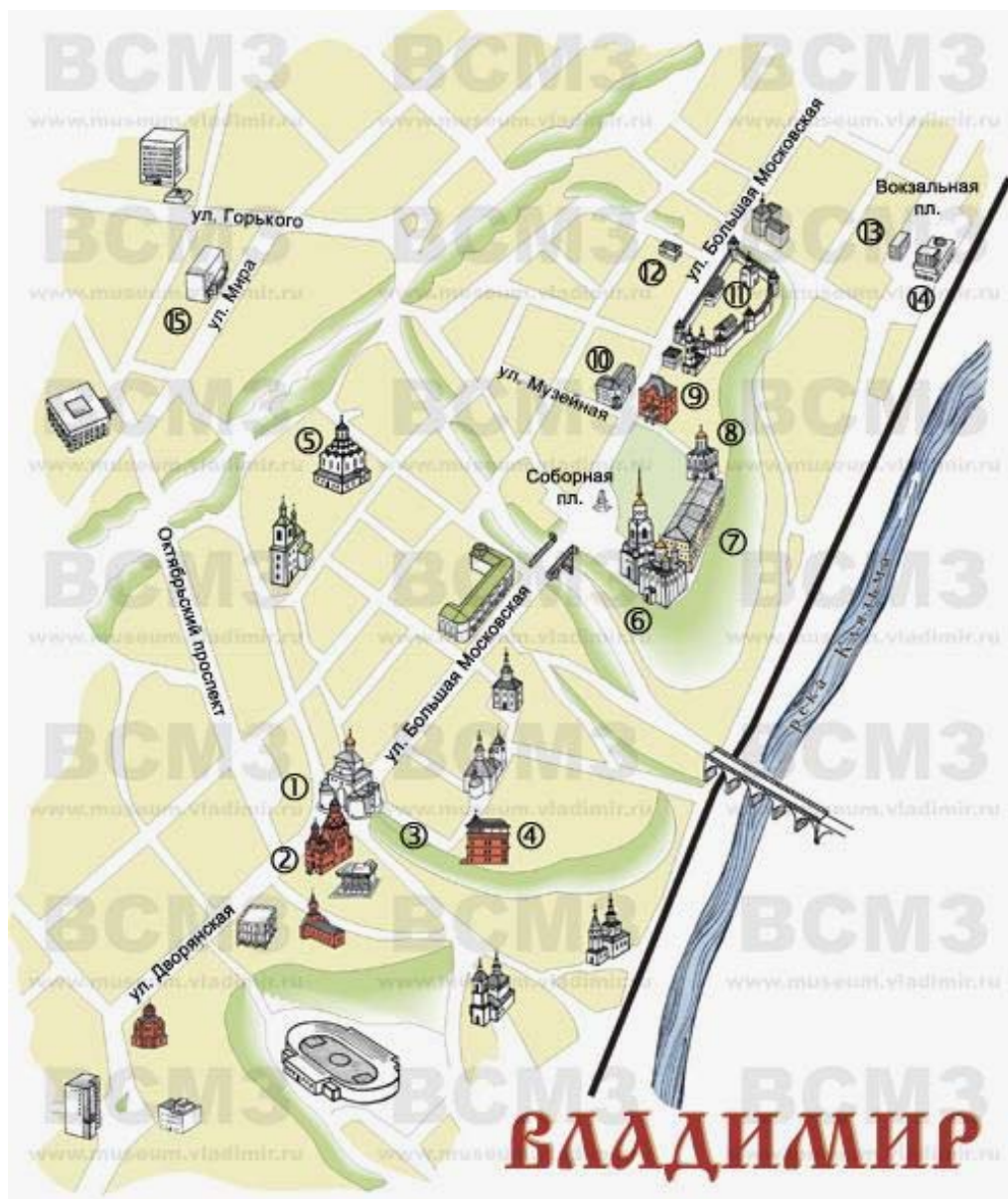

1978

1986

TARTALOMJEGYZÉK

Vlagyimir óvárosának áttekintő térképvázlata	39.
Kirándulások Vlagyimirba	40.
A óváros	
Vlagyimir Arany Kapuja (1)	43.
A Szentháromság templom(2)	44.
Kozlov földsánc (3)	46.
Öreg Vlagyimir Múzeum (4)	47.
Uzspenszkij templom a Knyaginyin monostorban (5)	48.
Uzspenszkij székesegyház (6)	49.
A Palota (7)	52.
Képtár	54.
Néhány középület	55.
Dmitrijevszkij templom (8)	56.
Történeti Múzeum (9)	58.
Turista információs iroda (10)	60.
Rozsgyesztvenszkij monostor (11)	61.
Sztoletov ház (12)	61.

Vlad-100. Vlagyimir óvárosának áttekintő térképvázlata

1. Arany kapu	8. Dmitrijevskij templom.
2. Szentháromság templom	9. Történelmi Múzeum
3. Kozlov földcsánk	10. Turista információs iroda
4. Öreg Vlagyimir Múzeum	11. Rozsgyesztvenszkij kolostor
5. Uspenszkij templom (a Knyaginyina kolostorban)	12. Sztoletov ház (Múzeum)
6. Uspenszkij székesegyház	13. Autóbusz pályaudvar
7. Palota	14. Vasúti pályaudvar
	15. Természeti Múzeum

Kirándulások Vlagyimirba

A Szuzdáltól mintegy 20 km-re lévő Vlagyimirba mindkét rendezvény alkalmával elvittek minket bevásárolni és városnézésre.

A kb 120.000 lakosú városban a városközpont kiépítettsége - Szuzdálhoz képest - nagyváros benyomását keltette, és elsősorban a barokk jelleget mutatta.

Vlad-101. Vlagyimir látképe télen

A várost 990-ben alapította Vladimir Vjatovszlavovics kievi nagyfejedelem, majd 1108-ban Vladimir Monomach megerősítette a várost. Fiának, Ivan dolgorukijnak jobban tetszett ez a vidék Szuzdálnál, a kijelölt fővárosnál, és ide helyezte székhelyét. 1157-1439-ig Vlagyimir volt az észak-keleti orosz fejedelemség központja.

A XIII. sz. első harmadában, a tatárjáráskor, a város mongol uralom alá került és nagy részét lerombolták, felégették. A század végén ide költözött az orosz ortodox egyház Kijevből.

A XVIII. században a tartományi kormányzóság adminisztrációjának központja lett, és ezt a rangját a Szovjetunióban, mint a vlagyimiri terület (oblaszty) központja megőrizte.

Vlad-102. Vlagyimir nyári látképe

A lakókörnyezet amelyen keresztül utaztunk, elsősorban családirházas jellegű volt, színes fa-, illetve gerendaházakkal, de ahogy Szuzdálnál is írtam, a távfűtés és a TV antenna mindenütt látható volt. Meglepődve láttuk a zománcozott kályhacsőből készített szellőző kürtöket, de nem tudtunk rájönni, hogy mire szolgáltak.

Vlad-103. Utcakép télen

Vlad-104. Kertes ház nyáron

Vlad-105. Öreg néni a kispadon

Vlad-106. Lakóépületek.

A városnak a modern időkben épített lakóházait közelről nem láttuk, csak a vári sétán lehetett a lakótelepeket látni.

Vlad-107. Ettől lett Vlagyimir városa nagyvárossá

A hivatalos program keretében elvittek bennünket működő templomba és templomból lett múzeumba, illetve palotából lett múzeumba egyaránt.

A téli utazás során, amikor busszal bevásárolni voltunk, nagyon szép arany-szegélyes, fehér porcelán tányérkészlet volt éppen kapható, hát úgy gondoltam, hogy veszek egyet. Az ár is megfelelő volt, a csomagolás is biztonságos, de amikor kiderült, hogy külföldi vagyok, csak úgy adhatták el, ha ezüsttel

belegravíroznak. Ezt nem szerettem volna, megkezdődött tehát az alkudozás. Végül is kiegészítettük, az egyik kistányér hátlapjára felírták, hogy hol, mikor vásároltam. Szerencsére minden baj nélkül hazajutott.

Most, amikor ezeket a sorokat írom, eszembe jutott, hogy megnézzem azt a gravírozást. Kirakosgattam a 24 tányért, amelyet egyébként családi összejövetelek, ünnepi terítékeként gyakran használunk, végignéztam, de a gravírozást nem találtam. Lekopott az idő és a mosogatások során. Sajnálom, most már kedves emlék lett volna.

Rettentő hideg volt akkor, a buszunk késett, a megbeszélt helyen, egy téren vártuk. Besötétedett, a hó ropogott a cipőtalpunk alatt, a fülünk és az orrunk leválni készült. Topogtunk a hidegben és hirtelen ötlettel a Kalinka dallamára énekelni kezdtük a körben látható üzletek cégtábla feliratait: *“Minerálnaja voda, bulocsnaja, gazéta...”* stb.-t. Arra már nem emlékszem, hogy a Hofi-Koós kabaréból vettük-e az ötletet, vagy mi találtuk fel.

A járókelők először azt gondolták, hogy nem vagyunk normálisak, majd egyre többen megálltak és velünk énekeltek. Később jót nevtünk együtt a helybéliekkel, amikor egyszer csak jött a rendőr és szétoszlatta az illegális gyülekezést.

A busz végre megérkezett és Szúzdálba, a záró bankettre szállított bennünket.

Vlad-108. A Város Címere

Vlad-109. A történelmi gyűrű, a „kalcó”

A látnivalókról és a látottakról az ott vásárolt képeslapok mellett kiegészítő információkat kerestem az internet segítségével. Gondosan ügyeltem, hogy csak az akkori időknek megfelelő képeket válasszak, mert az eltelt időszak alatt – elsősorban turisztikai céllal nagy rekonstrukciókat hajtottak végre, és az orosz „zalatoje kalcó”, vagyis a fejedelemségek emlékeinek bemutatására többnapos programkörutakat szerveznek.

Vlagyimir arany kapuja (1)

1164-ben épült Vlagyimir véderómúvének megerősítésére az ún. Aranykapuja, amelynek kapuszárnyait aranyozott rézverettel díszítették.

Ebben az időben élte a város a virágkorát. Ekkor épült a kb 7 km hosszú városfal is, amelynek ma már csak a földsáncai láthatók. Az Arany Kapu a XII. századi orosz katonai építészet egyetlen máig fennmaradt emléke. A szentté avatott Alexander Nyevszkij és Dmitrij Donszkoj idején is fontos szerepet játszott a város az orosz fejedelemségek történetében.

Az építmény a mongol dülást is túlélte, és később a város szimbóluma lett, mint a város bejárata. Politikai szerepét ebben az időszakban elveszítette és a város egy időre hanyatlásnak indult.

Vlad-110. Az Aranykapu

Vlad-111. Közelebbről

Múzeumot rendeztek be a termeiben, a Történelmi Múzeum egyik részlegeként. A kiállítás egyik nagy képe a történelmi környezetben ábrázolja az erődítményt.

Vlad-112. A mongol ostrom

Vlad-113. A kép részlete közelebbről

A Szentháromság templom (2)

Az építmény nem része a város történelmi múltjának, és a hajdani városfalon kívül épült 1913-1916 között, közel az Arany Kapuhoz.

Egyszerűen Vörös Templomnak nevezik, mivel az épület vörös téglából épült.

Nincs templomi funkciója, ebben az épületben rendezték be a régió kristály-üveg és lakk miniatűrök kézműves iparművészetének múzeumát.

Vlad-114. Az oldalbejárat és az apszis

Vlad-115. A főkapu, és a harangtorony

A körzet számos településén vannak kristálműhelyek, amelyek megélhetést biztosítanak az iparilag kevésbé fejlett régióban.

Vlad-116-118. A múzeum tárlóiból

Vlad-119. Kiállító terem

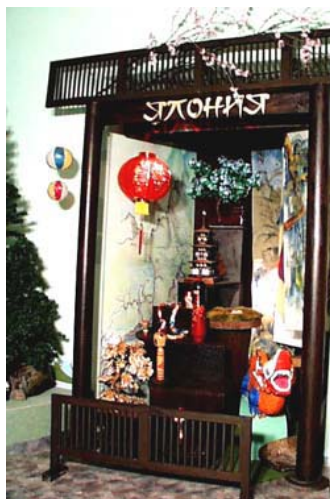
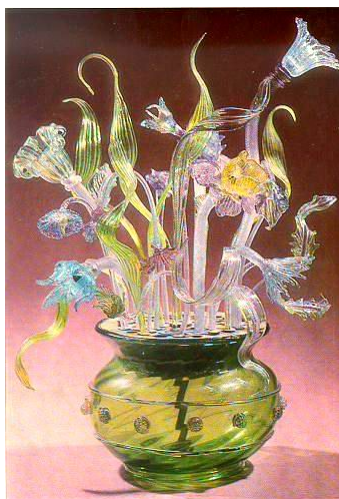
Vlad-120. Lámpák és asztaldiszek

Vlad-121. Polgári lakás berendezése

Vlad-122. A házaspár közelebbről

Vlad-123-125. Ólomkristály dísz tárgyak

Régóta híresek az orosz lakkminiatűrök és lakk dísz tárgyak. Itt vásároltam azt a szép kerek lakk tálcát, a melyet surányi házukban őrzünk sok más egyéb úti emlékeim között.

Vlad-126-127. Lakk miniatűrök, díszdobozok

A múzeum közelében több szaküzlet is van, ahol különböző korok ízlésének megfelelő stílusban készítenek az eredetik mellett utángyártott dísztárgyakat, szinte ipari méretekben.

Vlad-128. Kristály szaküzlet kirakatából

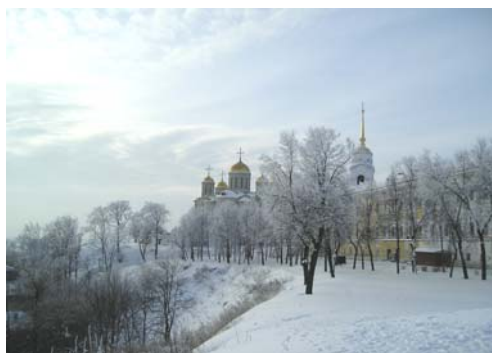
Vlad-129. Kristálycsiszoló

Kozlov földsánc (3)

Az óvárost földsánc vette körül, amelyből mára csak a folyó felőli maradt meg.

Vlad 130. A Kozlov féle földsánc rajza

Vlad 131. Amit mi láttunk belőle

Öreg Vlagyimir Múzeum (4)

Az egykori víztorony, amelyet a XIX. sz. második felében építettek meg a vízhálózással, majd amikor feleslegessé vált, múzeummá alakították át. Ez a Sztarij Vlagyimir Muzej, amely a régi orosz falusi élet és berendezkedés bemutatására hivatott.

Vlad-132-133. A Múzeum télen és nyáron

Vlad-134. A torony lépcsőháza..

Vlad- 135-136. Orosz ház belseje

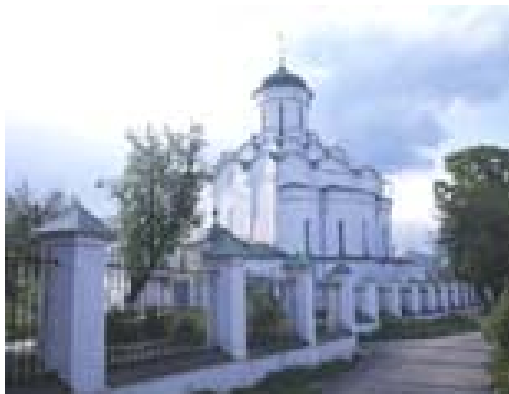

Vlad-137. Borona és eke

Vlad-138. Berendezési tárgyak

Uszenszkij templom a Knyaginyin monostorban (5)

Az ún. Fejedelemasszony monostort III. Vszevolod fejedelem felesége 1200-ban alapította. A Mária halála (vagy mennybevétele) templomát az 1202-ben emelt templom helyén építették fel a XVI. sz.-ban. Freskóit a XVII. sz.-ban készítették.

Vlad-139. Uszenszkij templom a monostorban

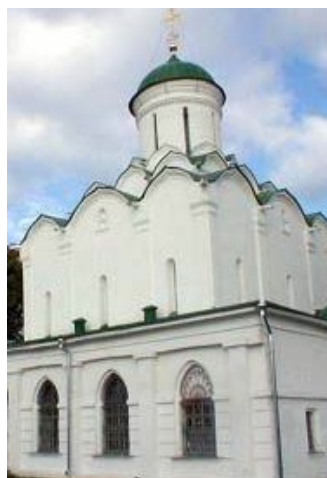
Vlad-140. A Knyaginyin női monostor

Vlad-141. Bejárat belső oldal ott jártunk idején

Vlad-142. Közelebről

Vlad-143. Klasszikus három hajós forma

Látogatásunk idején a templomban még nem tartottak szertartásokat, de ebben az időszakban már megkezdődött a műemlékek rekonstrukciója.

Uspenszkij székesegyház (6)

A folyópart félkör alakú dombszegélyén magasodik a Mária halála (mennybevétel) székesegyház. Eredetileg egykupolásnak építették (1158-1161), de egy közbejött tűzvész után 1185-1189 között kibővítették. Öt kupolát kapott, és a régi falakat galériászerűen körbe építették. A templomon belül láthatók a régi fal oszlopmaradványai, frizei, domborművei, árkádjai és azok festése.

Vlad-144. A székesegyház makettje

Vlad-145. A harangtorony oldaláról

Vlad-146. Az ötkupolás templom a Palotaával

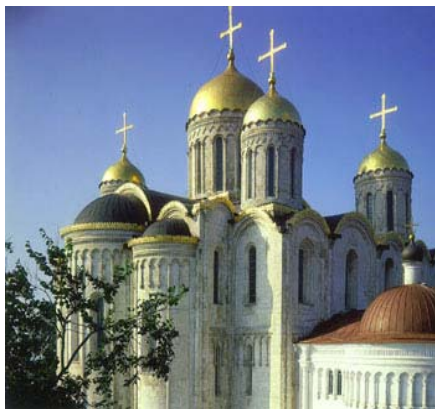

Vlad-147. Összekötő épületrész

III. Vsevolod megfelelő rangot és méltóságot adott a városnak és a katedrálisnak., akinek uralkodása idején épült a templom és az Aranykapu. Ő kezdte építtetni a Palotát és annak házi templomát, a St. Demetrius (Dmitrij) templomot.

A fehér kőből épített templom, korának kiemelkedő építészeti és festészeti alkotása, szerencsésen átvészelte a mongol dülást és tűzvészt.

Az 1189-ben készült freskókat 1408-ban Andrej Rubljov, társával, Danyijil Csonnijal restaurálta.

Vlad-148. Apszis és oldalkápolnák

Vlad-149. Harangtorony

Vlad-150. Rubljov freskóból

A restaurátorok maguk is készítettek falképeket, freskókat. Rubljov két hatalmas képet festett: az Utolsó ítéletet és a Szent Pál mennybe vezeti a szenteket.

Vlad-151. Szent Pál bevezeti az üdvözülteket

Vlad-152. Első sorban az apostolok

Vlad-153-154. Részlet a freskóból

Vlad 155. Ikonosztáz részlet

Vlad-156. Ikonosztáz részlet

Vlad 157-158. Rubljov: Kazányi Mária ikonja

Vlad-159-160. Kupolák minden irányból

Vlad-161. Alexander Njevskij

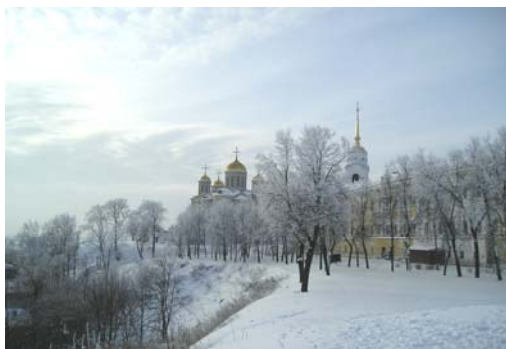
Akkor, amikor 1299-ben az ortodox orosz egyház pátriárkája Kievből átköltözött Vlagyimirbe, a katedrális lett az alakuló Oroszország főtemploma. A székesegyház rangját emelte, hogy koronázó templom lett, és 1432-ig itt koronázták meg az orosz hercegeket.

Amikor Rettegett Iván áthelyezte a székhelyét Moszkvába, Vlagyimir akkor is királyi város maradt, jóllehet alárendeltje lett az új fővárosnak. Ennek ellenére nagy szerepet játszott a politikai, művészeti és társadalmi életben.

A Palota (7)

III. Vszevolod kezdte építtetni azt a palotát a „Kremlben”, amelynek a helyén a XVII. sz.-ban épült a jelenlegi, amelyben a Gyermeknevelési Központot rendezték be.

Az intézmény csoportos foglalkozások keretében a történelem, a játék, a művészet, a technika világába vezeti be az ifjúságot.

Vlad-162-163. A Kreml falánál télen és nyáron

Vlad-164-165. A Palota télen és nyáron

Vlad-166. A könyv születése

Vlad-167. Az irodalom kialakulása

Vlad-168. Ősnyomtatványok

Vlad-169. A könyvnyomtatás

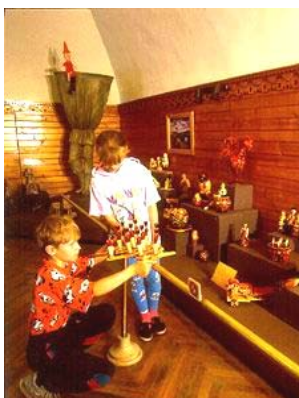
Vlad-170. A közigazgatás fejlődése

Vlad-171. Fegyvertörténet

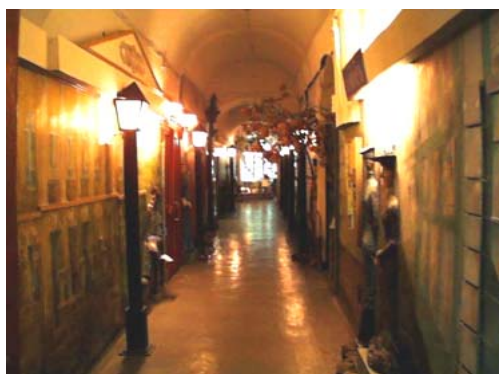
Vlad-172-173. Bútorok, szobák, berendezések

Vlad-174-176. Különböző korok játéka

Vlad-177. Térképrk

Vlad-178. Közvilágítás fejlődése

Képtár

Vladimir Szépművészeti Múzeumát a Művészetek Központja névvel illetik. Csak éppen átmentünk rajta, mert nem láthattunk olyat, amit eddig Moszkva nagy képtáraiban, vagy Leningrádban nem láttunk volna.

Vlad-179. Szépművészeti Múzeum

Vlad-180. Orosz arcképfestők művei

Vlad-181-184. Szemelvények a kiállított portrékból

Néhány középület

A város jellegét meghatározó épületek sorában jelentős helyen érdemel említést a Bank épülete, amelyet 1896-ban nyitottak meg. A hangversenytermet is magában foglaló Zene Házat 1906-ban építették.

Vlad-185. Vlagyimiri Bank

Vlad-186. A klasszikus zene háza

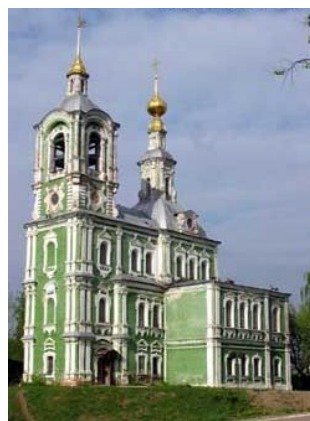
Számos, az úti programban nem szereplő templomot is láttunk:

Vlad-187. Szt György a kórusmuzsika színháza

Vlad-188. Knyaz Vlagyimir templom

Vlad 189. Nykitinszkaja a város Planetárium

Dmitrijevszkij templom (8)

A Zalatoje Kalco, vagy talán egész Oroszország egyik legszebb temploma a Szt. Demetrius székesegyház, a Kreml (palota) udvari kápolnája. A Vlagyimir-Szuzdali építészeti stílus (négyzetes alap, három hajó, egy kupola) iskolapéldája, 1194-1197 között épült.

A templom látogatásunk idején liturgikus célokat nem szolgált, „csak” Múzeum volt, a Történelmi Múzeum telephelyeként.

Vlad-190-191. Szt. Demetrius székesegyház

Vlad-192-194. Részletek a Múzeum kiállításából

A domborművek érdekes egységben tartalmaznak növényi, állati és emberi alakokból kialakított motívumokat. Egyedi jellege miatt a mai napig nem sikerült megfejteni a rendszer logikáját.

Vlad-195. Kupola

Vlad-196. Ablak belülről

Vlad-197. Szentek és girlandok

Vlad-198. Állat motívumok

Vlad-199. Síremlék

Vlad-200. Faragott homlokzat

Vlad-201. Látkép a Palotával

A rekonstrukció előtt vásárolt képeslapok képei barna előhívási technikával készültek:

Vlad-202. Ablakkeret kívül

Vlad-203. Oldalfriz

Vlad-204. Ablak íve szentekkel és misztikus figurákkal

Vlad-205. Trónoló Krisztus és a négy evangélista szimbóluma

Történeti Múzeum (9)

Első kirándulásunk alkalmával rövid látogatást tettünk a Történeti Múzeumban, ahol az őskortól kezdődően napjainkig mutatták be az emlékeket.

Vlad 206. Történeti Múzeum

Vlad-207. Mennyezeti kép

Vlad-208. Alapító levelek

Vlad-209. Fegyverek és berendezési tárgyak

Vlad-210. Monomach

Vlad-211. Kard és palást

Vlad-212. Lovag díszben

Vlad 213-214. Képek és üvegedények

Vlad-215. A NOSZF képei

Vlad-216. A jobb sarok közelebbről

Vlad-217. Az utolsó Romanov cári család

Turista információs iroda (10)

Az információs iroda, vagyis az INTURISZT komplex épülete a belváros szélén áll, szemben a Történelmi Múzeum épületével. Az épület a XIX. sz. végén, vagy a századfordulón készült, L alakú háromemeletes lakóház lehetett.

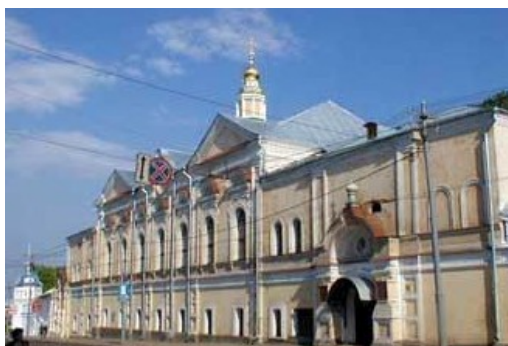
Az épületben szálloda volt valutas turistáknak, jegyirodák mindenfajta közlekedési eszközre, a közeli autóbusz **(13)** és vasúti **(14)** pályaudvarokra tekintettel.

Rozsgyesztvenszkij Monostor (11)

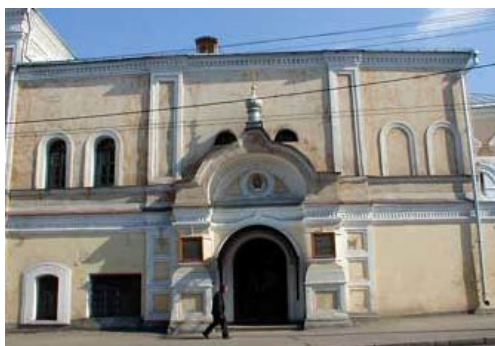
1191-ben alapította a monostort III. Vsevolod. A monostor ebben az időszakban vezető szerepet játszott az orosz pravoszláv egyház szervezetében. Ezt a vezető rangot 1561-ben a stergijev-poszadi Szentháromság monostor, majd 1720-ban az Alexander Nyevszkij monostor kapta meg.

A monostort a XVIII. sz. végén a Metropolita, illetve a Patriarchatus alá rendelték és a vlagyimiri püspök székhelye lett. Ebben az időszakban jelentős építészeti felújítására került sor.

1918-ban a monostort a KGB foglalta le. Látogatásunk idején turisták nem léphettek az épületbe

Vlad-218. A monostor épülete

Vlad-219. Főbejárat

Vlad 220. A monostor kökerítése

Vlad221. A Sztoletov ház

A Sztoletov ház (12)

Alekszandr Grigorievics Sztoletov (1839-1896) fizikus, kémikus, egyetemi tanár, kereskedőcsaládban született. A városi gimnázium elvégzése után a moszkvai egyetemen matematikát tanult, majd Heidelbergben, Göttingenben és Berlinben, azután Párizsban folytatta tanulmányait.

Családi házukban emlékmúzeumot rendeztek be tiszteletére, a Történelmi Múzeum részlegeként.

Moszkva-Zagorszk (Szergiev Poszad) útvonal térképe

ZAGORSZK

(SZERGIJEV POSZAD)

1973-1989

TARTALOMJEGYZÉK

Trojca-Szergijevszkij Monasztir

63-75.

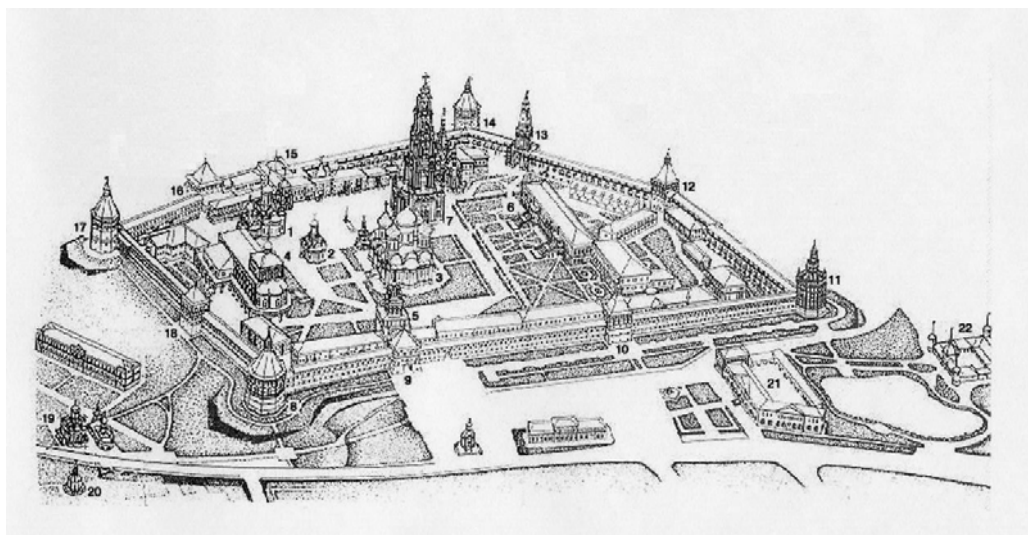

Za-100. A Szergijev Szentháromság Monostor Zagorszck (korábbi nevén Szergijev Poszád) belvárosában

Zagorszk

A Pravoszláv-Rómába többször is eljutottam. Eleinte különös kegynek kellett tekinteni a Moszkvától 71 km-re eső kolostorváros meglátogatását, mert külön rendőrségi engedély kellett hozzá. Később, a nyolcvanas években már szabadabban lehetett utazni, és akkor már a hívők is nagyobb csoportokban, Gorbacsov idején tömegesen látogathatták.

A híres Trojce-Szergijevszkij-kolostorban múzeum létesült, ahol a régi orosz egyházi és világi művészet számos alkotása szerepel a gyűjteményben.

Za-101. A zagorszki kolostoregyüttes

Za-102. Az első utazás alkalmával

Za-103. Később elektricskával.

A különböző korokban épült kolostori termek és templomok falfestményei híven követik az *egyházművészet* korszakait, és bemutatható általuk a művészettörténet orosz fejezete. (Kiegészítve azzal, amit két leningrádi és egy novgorodi kirándulás alkalmával az egyes helyszíneken és a múzeumokban láthattunk, valamint az egyik moszkvai kolostorban berendezett Rubljov Múzeum anyagával szinte teljes képet kaptunk).

A különböző látogatások alkalmával mindig készítettem fényképeket, ezekből és az ismertetőkből állítottam össze az egységes képet.

Zagorsz egy „csodaváró” hely, afféle orosz Máriabesnyő, amelyet gyakran látogatnak gyógyulást váró vallásos emberek. A szerzetesek mellett élnek itt ún. szent emberek és remetek is. A kolostor falai között a 19. században alapított teológiai akadémia működik

A településnek több neve volt: 1782-től Poszad, 1919-től Szergiev, 1939-től Zagorszk, majd később Szergiev Poszad.

A Szergiev Szentháromság Lavrát (kolostort) Zagorszknak a történelmi központjában a XIV. sz.-ban alapította Szergiusz (Szergej) Radonyezsszkij. A kolostor a későbbiekben vallási és kulturális központtá fejlődött. Az ikonfestészet nagyjai közül Andrej Rubljov és Daniil Nikon számos alkotása fellelhető itt a Szentháromság templomban (1), amely 1422-ben katedrális címet kapott.

A város története kapcsolódott a lavráéhoz: számos építészeti műemlék létesült. Ilyenek: Az Uszpenszkij (3) (1559-1585), a Szentlélek (2) temploma (1635), a kórház és temploma (1635), a cári palota (6) a XVII. sz. végén, a Szmolenszkij templom (1746-48), Ezek mellett még más templomok is épültek: pl. Mária Bemutatása a templomban (nov.21- 1547), a Mennybemenetel (1766-1779),

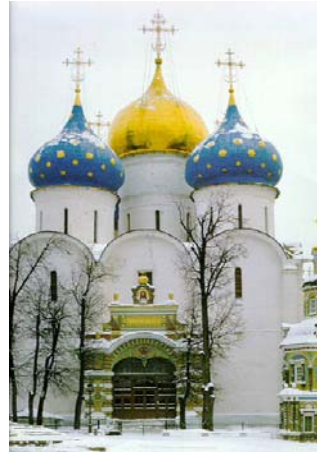
A civil épületek közül kiemelésre érdemes a klasszikus stílusban épült kolostori Vendégház (1823), jellegzetes a Kereskedőház (1902) és a Múzeum, amelyben történelmi és művészeti tárgyakat mutatnak be (1920), valamint a Játék-múzeum (1918).

A rekonstrukciós ábra számozásához igazodva:

Za-104-105. A Szentháromság Katedeális (1) és a Nikon kápolna

A templomot a kolostoralapító Szergiusz Radonyezsszkij, a Nikon kápolnát pedig Szergiusz utódja építtette ősi orosz stílusban.

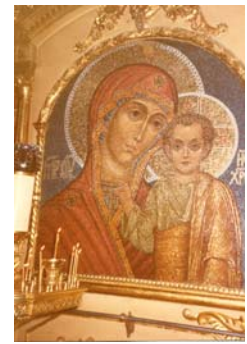
Za-106-107. A Szentlélek templom (2)

Za-108. Az Uszpenszkij (3)

A Szentlélek templomot a torony alatti áttört ívei könnyeddé teszik, szemben az előző épület vaskosságával. III. Iván Pskovi fejedelem építtette. Tornyában helyezték el a vészharangot. Az Uszpenszkij katedrális búcsújáró kegytemplom

Za-109-110. Az Ebédlő (4) és Szt. Szeurgius kápolna

Za-111. Híres az étterem falfestése.

Za-112. Freskók

A freskóiról híres nagy ebédlő 500 ember befogadására alkalmas, természetesen kisebb étkezők is vannak a kolostor egyéb épületeiben. Az ebédlő melletti Szeurgiusz kápolnában őrzik a kolostor kéziratárát.

Za-113. Ker. János (5)

Za-114. A cári palota (6)

Za-115. A harangtorony (7)

A Keresztelő János születése templomát az előkelők részére építtették a Sztroganovok. A cári palotát az Ebédlő ellenpontjaként telepítették az erőd másik oldalára. Itt nyitották meg 1814-ben a Teológiai Akadémiát, majd 1896-ban az épületet templommá alakították át. A Palota és a várfal között épült fel az Akadémia és a kollégium többi épülete.

Nem messze az Uszpenszkijtől van a Borisz Godunov család sírja. A sírban nyugszik a cár, a felesége, egy fia és egy lánya.

Za-117. Borisz Godunov családi sírboltja

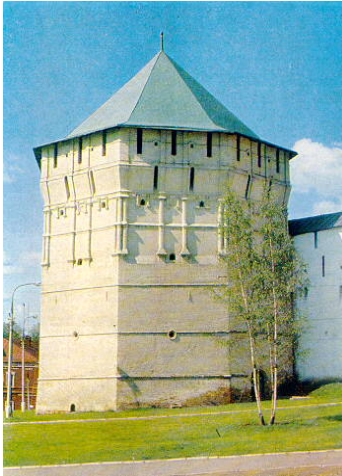

Za-118. A kolostor épülete

Az erődítmény várfala 11 tornyot kapcsol egybe. Amint a moszkvai Kremlnél, itt is érdemes végigtekinteni az erődítmény tornyait. A XVI-XVII. sz. folyamán létesült a Száritó (10) torony, a Harangjáték (12) torony, az Ács (14) torony, a Sör (16) torony, valamint a Hagyma (18) torony.

A XVII. században emelték a Szép (9) tornyot, a Kacsa (11) tornyot és a Viz (17) tornyot. 1640-ben épült fel a Péntek (8) torony, majd 1643-ban fejezték be a Pincemester tornyot.

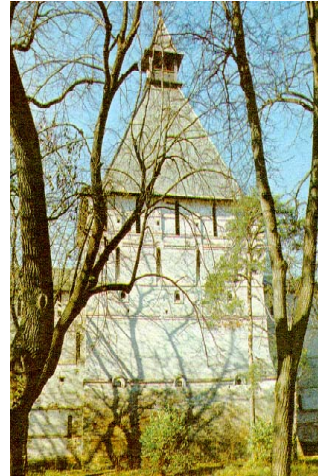
Végül 1778-ban épült a Zarándokok (13) tornya szép kapuzattal.

Za-119. Péntek (8) torony

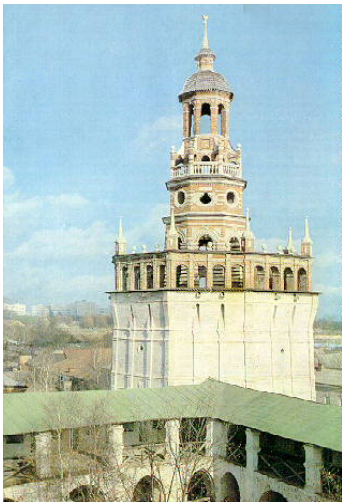

Za-120. Szép (9) torony

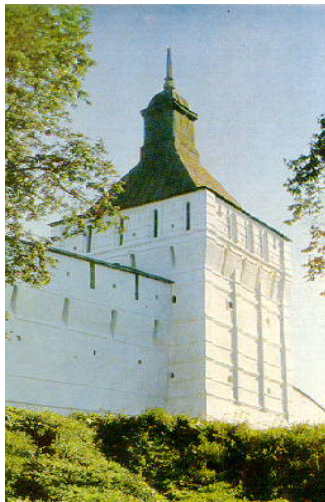

Za-121. Szárító (10) torony

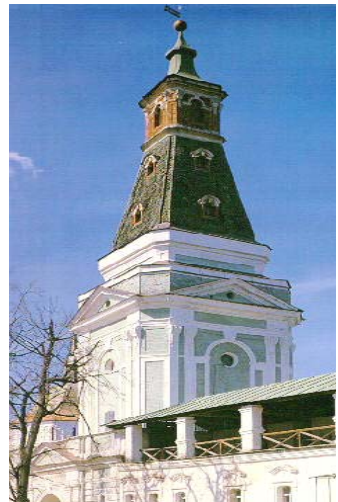
A hatszögletű Péntek saroktorony szilárd erőd jelleget kapott, a Szép toronyban már megjelenik az orosz barokk kettőssége, ezzel a torony el is veszítette védelmi jellegét. A gabona Szárító torony a falszakasz közepén ismét a véd-erőmű része.

Za-122. A kacsza (11)torony

Za-123. Harangjáték (12) tor.

Za-124. Zarándok (13) torony

A Kacsza torony eredetileg magtárnak épült, majd 1863-tól víztorony volt közel száz évig, mert a vízhálózatot 1962-ben nyitották meg.

A Harangjáték torony eredetileg a kovácsok tornya volt, később szerelték fel benne a harangokat.

A Zarándok tornyot ünnepélyes alkalmakkor megnyitott bejáratnak szánták. Emiatt erődítmény jellegét elvesztette. Ott jártunk idején 159 lépcsőn lehetett felmenni a négy irányban nyitott kilátó ponthoz.

Za-125. Zarandok torony 2

Za-126. Ács (14) torony

Za-127. Pincemester (15) tor.

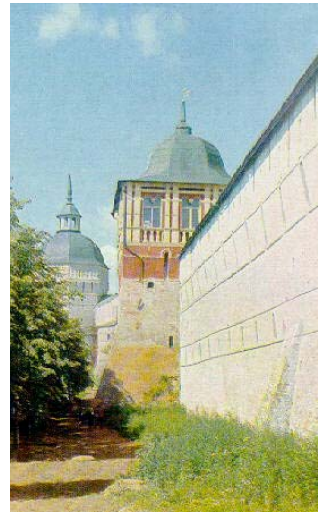
Az Ácstorony, mint saroktorony kifejezetten védelmi jellegű. A közvetlenül csatlakozó szomszédos ácsműhelyről nevezték el. A Pincemester torony boltozatos pincéi miatt kapta a nevét. A Sörtoronyban főzték a sört és készítették a kvaszt.

Za-128. Sőr (16) torony

Za-129. Viztorony (17)

Za-130. Hagyma torony
(18)

A Viztorony a nevét a szomszédos konyhakert öntözési szükségletének tárolását biztosító tartálya miatt kapta. A Hagymatorony ugyancsak a konyhakert közelében épült. Eredeti erődítmény jellegét a XIX. sz.-i rekonstrukció során változtatták meg.

Za-131-132. A kolostor együttes mindkét oldalról (rekonstrukció előtt ill. után)

A Kolostor 1973 és 1990 között jelentős változáson ment keresztül. A vallás korlátai enyhébbek lettek: egyrészt a szervezett európai turizmus kedvéért, másrészt a diktatúra fellazulás eredményeképpen. Majd a peresztrojka idején egyre több látogató jutott el Zagorszkba, és egyre több kereskedő pakolhatta ki áruját a kapu előtt.

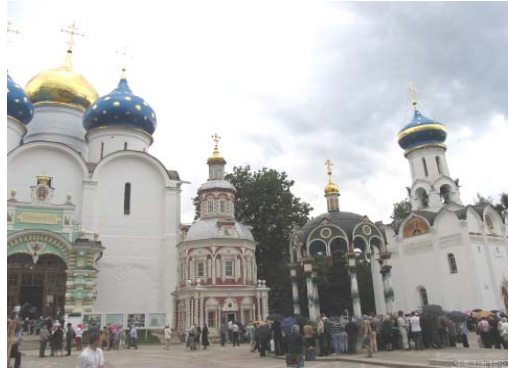
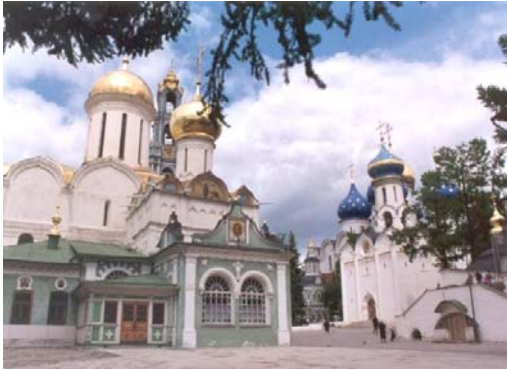

Za-133-134. A Kolostor a főútvonatról

Za-135-136. Árusok a főbejáratnál

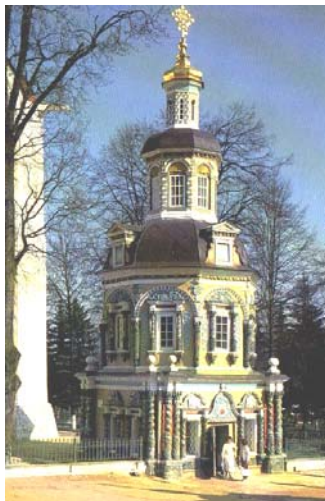
A kolostor múzeumjellege a KGST időben végig megmaradt, ennek ellenére nem készítettek elegendő turista információt.

Za-137-138. Székesegyházak: Szentháromság, Szentlélek, Uspenzskij

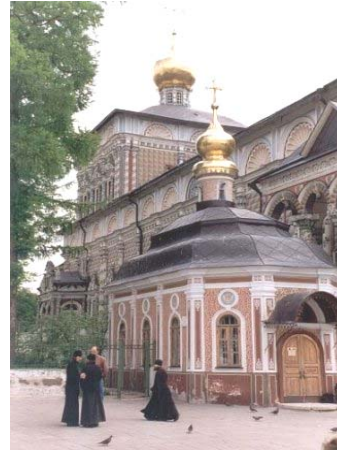
Za-139-141. A kis pavilon minden oldalról

Za-142-144. A kis kápolna – minden oldalról

Za-145-146. Az Ebédlo bejárata '87-ben és '89-ben

Za-147. Szergiusz kápolna

Za-148-149. A Harangtorony és bejárata

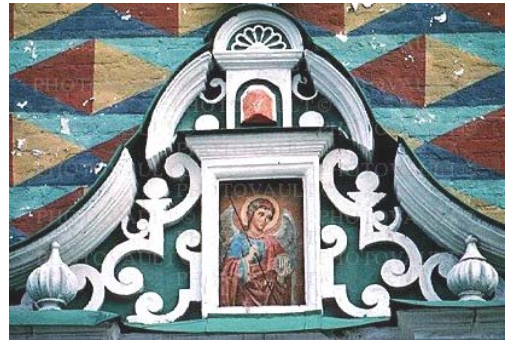
Za-150. Barokk templom

Za-151-152. Az Uspenskij a valóságban és akvarellen

Za-153. Szentháromság

Za-154-155. Kapuk feletti festmények

A különböző látogatások során készített fényképekhez nem készítettem annak idején feljegyzéseket, sem részletes albumokat, ezért bizonyos képekről már nem tudom megmondani, hogy melyik templombelsőt ábrázolják.

Za-156-158. Ikonosztáz részletek

Za-159. Királykapu

Za-160. Szentély

Za-161. Keresztcsókolás

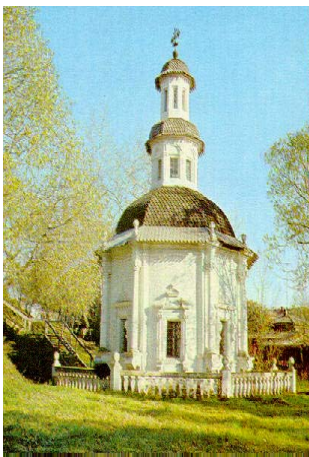
A működő templomban a hívők ortodox szokás szerint kifejezésre juttatták hódolatukat, amelyet egyrészt az ikonok és kiállított kegytárgyak megcsókolásával másrészt gyakori keresztvetéssel és meghajlással tanúsítottak.

A keresztcsókolás szertartását naponta többször elvégezték a szolgálatos papok. Érdekes volt, hogy a legtöbben nemcsak a feszületet, hanem a pap kezét is megcsókolták. Egy ilyen mozzanatról akartam fényképet készíteni, de nem számítottam arra, hogy a hímtett kendős idős asszony belelép a képbe. A Vilanás után a fiatal pap odaszólt: Ezt miért csinálta? Válaszoltam: emlékül.

A kolostoron kívül is állnak templomok, és a parkban is volt egy kis kápolna, de oda nem vittek (vagy engedtek?) minket. Ennek ellenére sikerült néhány templomról, majd egy órosz stílusban épült házról is képet készítenem.

Za-162. Kijárat

Za-163-164. A Péntek kápolna és a Péntek templom

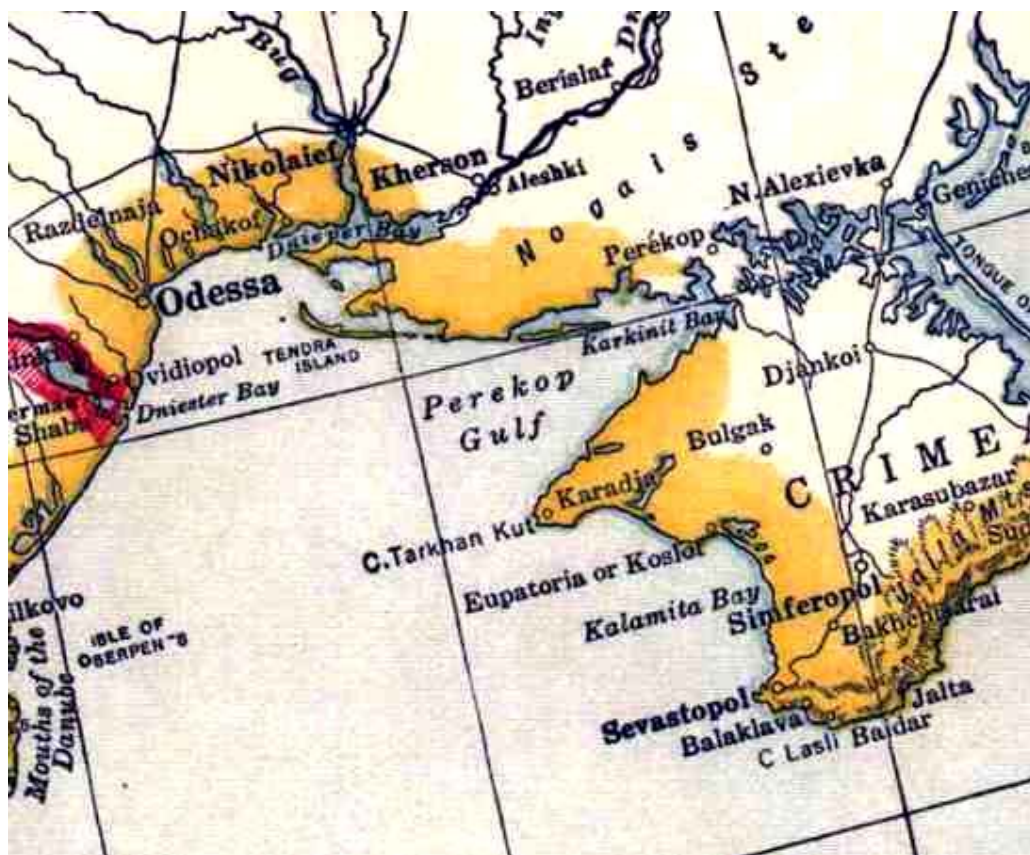
Za-165. Ősi stílusú ház

Za-166. Erdőszéli kápolna

Zagorszkot nem tudtam olyan módon megismerni, mint a moszkvai Kremltet, mégis számomra feledhetetlen marad, mint egy olyan zárt vallási világ emléke, amelyben az idők nem hoznak semmi változást.

ODESSZA

Odessza a Fekete tenger partján

1990

TARTALOMJEGYZÉK

Odessza

Utazás	79.
Krasznüj Hotel	80.
<i>Séta</i>	
Kikötő	80.
Patyomkin emlékmű	81.
Patyomkin (azelőtt Richelieu) lépcső	81.
<i>Tárgyalások</i>	
Márvány	82.
Hologram	82.
Agrofólia	83.
<i>Városnézés</i>	
Primorszkij bulvár	85.
Puskin emlékmű	85.
Fatalpas ágyú	85.
Voroncov palota és Bellevue	85.
Archeológiai Múzeum	85.
Városháza	85.
Tengerészeti Múzeum	86.
Keleti és Nyugati Művészetek Múzeuma	86.
Operaház	87.
Pályaudvar	88.
Közlekedési jegyek	88.
Emlékbélyegek	88.
Elutazás	88.

Odessza

1990. március 8-át és 9-ét Odesszában – Ukrajnában - töltöttük Bakonyi Józseffel. A barter üzletkötések, a kis- és közepes- vállalkozások kialakulásának időszakában a szovjet/ orosz kiutkeresés sok, esetenként hiábavaló próbálkozásának egyik állomása volt a mi odesszai utazásunk.

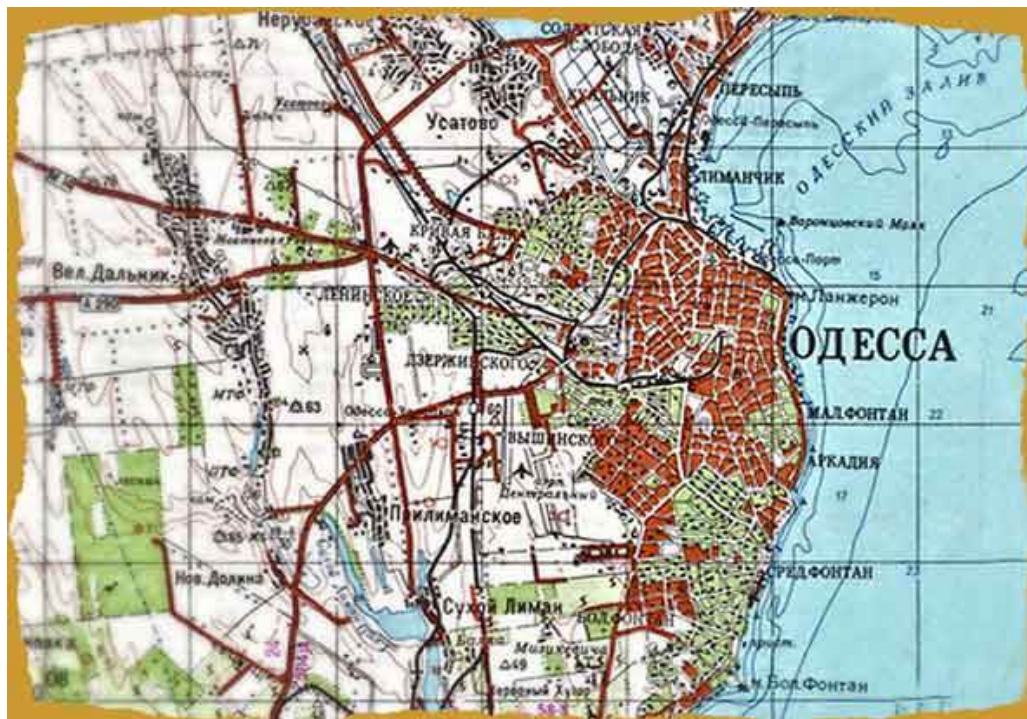
A moszkvai „urak”, gondolok itt a minisztériumi és külkereskedelmi vezetőkre, háttér-vállalkozásokba igyekeztek menteni magukat. Odessza, mint kereskedőváros, és amely messze fekszik a központi bürokráciától, lett több cég központja. Így jött létre a „Szovkuvejt Kft” is.

Kétsapkás (hivatalos és magán) orosz partnerek jöttek hozzánk Budapestre, és mivel kétkedően fogadtam tájékoztatójukat, azt mondták, nézzük meg a lehetőségeket a helyszínen.

Mi elektronikát, számítástechnikát és kapcsolt áruként saját fejlesztést szállítottunk volna, ők pedig fát, márványt, speciális agrofóliát, stb.

Alapítottunk hát mi is a MIKI-ben egy kereskedelmi kft-t, aminek az ügyvezetője Bakonyi József kollégám lett, a keleti marketing és kereskedelmi osztály vezetője.

Moszkván keresztül utaztunk – nem azért, mert Budapestről a Déli sarkra az Északi sarkon keresztül vezet a legrövidebb út, hanem – mert ott egy napra megszakítottuk az utat, és igyekeztünk egy paritásos kereskedelmi szerződést kötni a Moszkvai Kalibergyár és a Budapesti Kalibergyár között. Sem a paritás (a „nagy orosz” öntudat miatt), sem a szerződés nem jött létre.

Od-101. A város áttekintő térképe

Belföldi járaton érkeztünk Odesszába. Elmondhatatlan volt a gépen a zsúfoltság és a szag, amelyben keveredtek a „tenger gyümölcsei” (frutti del mare) és a reggel megyek, másnap reggel jövök mosdatlansága.

Od-102. A repülőtér

Od-103-104. Szállásunk

Az *Odesszai repülőtér* fogadó épülete családi méretű, provinciális jellegű volt. Mikrobuszal jöttek értünk, és a „*Krasznij Hotel*” nevű belvárosi szállodába vittek. Amikor megláttuk a franciaágyas kétágyas szobát, kisebb harc következett, amíg sikerült azt egyágyasokra cserélnünk. Itt ugyan úgy mint Moszkvában, központi a szálláselosztás, és az iroda nem ebben az épületben működött. A tárgyalást délutánra időzítették, így maradt kb. kétórányi szabadidőnk. Nem töltöttünk időt a kicsomagolással, amúgy is kevés holmival jöttünk a kétnapos látogatásra. Azt kértük, hogy a tárgyalásig nézzük meg a város egy-két nevezetességét.

Amit a belvárosból érkezésünkkel láttunk, azt a benyomást keltette, hogy egyseges, XIX. századbeli stílusban, tervezetten építették. A város maga érdekes volt, nagy kikötőváros léte ellenére emberléptékű. Idegenvezetőnkül az egyik leendő üzletfél, V. P. Agashkov vállalkozott.

Először a *Kikötő*höz mentünk, bár említettem, hogy a híres lépcsőt szeretném látni. A kikötőt II. Katalin 1794-ben kelt megbízásából Szuvorov tábornok építette. Ekkor kezdődött a város kiépítése is.

Od-105. A belváros és a kikötő

Od-106. A kikötő szélső öble

Od-107. A teherkikötő központja

Od-108. Közlebről

Od-109. Bejárat a személyhajózáshoz

Od-110. A kikötő nyáron

A parkban áll a *Patyomkin* cirkáló nevezetes matrózai 1905. évi lázadásának emlékműve. Az Eisenstein film emlékképei jártak a fejemben: sortűz, az emberek rohantak, elszabadult a babakocsi ...

A *Patyomkin* lépcső felé indultunk. A part felől mentünk, ahol kellemes parkot építettek ki a sétálóknak, bár ebben az évszakban még kopár volt minden.

Egy kioszkban vettem is egy levelezőlapot, hogy szebb időben készült képen is láthassam a lépcsőt, (mint Rómában a spanyol lépcsőt októberben kopáran láttuk, míg nyáron csupa virág volt a Római vakáció c. filmben).

Odafönt tógába öltöztetve áll *Richelieu herceg szobra*, aki a várost alapító II. Katalin megbízásából jelentősen bővítette a várost, mint kereskedelmi gócpontot, majd 1803-ban a város első polgármestere lett.

Odessza lett Szentpétervár és Moszkva után a birodalom harmadik legfontosabb városa.

Nekivágtunk a száznegyven méter hosszú, 192 lépcsőfokos útnak, Bakonyi kollégám meg is örökített a közepe táján.

Od-111. Forradalom

Od-112. A lépcsőn 1990. március 8-án

Od-113. Közelről

Od-114. A Patyomkin lépcső nyáron

Od-115-116. Richelieu a lépcső csúcán

Fentről visszatekintve láttuk meg, hogy a lépcső maga építészeti trükk. Fentről ugyanis a távlat nem szűkült – a dolgok rendje szerint – hanem párhuzamos maradt. A lépcsőt úgy építették, hogy fent 12 méter, lent 21 méter a szélessége.

A séta után egy tengerparti nyaralótelepre vittek minket, ahol megkezdődtek a hivatalos tárgyalások. Ahogy fentebb említettem, *barter* üzletekről volt szó, amelyből számomra a legnagyobb hálnak az látszott, amelynek a tárgya a rózsaszín *márvány* volt. Mi Budapesten mintákat kaptunk belőle, és utána is néztünk, hogy mit kezdhetünk vele. Ők fűrészelt kocka, vagy téglatest tömböket ajánlottak, amelyeket Magyarországon lapokká lehetett volna vágatni, és olasz külkereskedők érdeklődést mutattak a termék iránt. Végigfésültük szándéknyilatkozat erejéig a külkereskedelmi szervezeteket, és belevágtunk.

Volt tehát eladó, volt áru, volt szállító, hajóúton a csepeli szabad kikötőig, volt kővágó-lapfeldolgozó, volt vevő. Voltunk mi, a MIKI, akik saját fejlesztésű műszereinket, mérő automatáinkat kínáltuk, és volt iránta kereslet a SZU-ban. Úgy látszott, minden együtt van, minden rendben van.

De volt még más kínálat is: *hologram*. 1984-ben, Párizsban, (a Maigret filmekből mindenki által jól ismert) Igazságügyi Palota pincéjében egy kiállításon láttunk először hologramot, a csillagok háborújából a hercegnő egyik megjelenítését.

Ilyen hologramokat kínáltak, mint az ellentételezés egyik eszközét, amellyel múzeumi kiállítási tárgyakat lehet megjeleníteni anélkül, hogy a bemutatott kincset bármi is veszélyeztetné. Sajnos nem volt rá fizetőképes kereslet sem ott, sem itt, sem nyugaton.

Harmadikként speciális *agrofóliát* ajánlottak, amelyből készült sátorban legalább 4-5 C^o-kal magasabb a hőmérséklet, mint a kereskedelmi minőségű sátorban.

Od-117. Az üdülő térképe

Od-118. A Szovkuejtnél

Od-119. O.B. Dvorkin

Od-120. Névjegyek

Od-121. Agashkov és társai

Taglaltuk a lehetőségeket, terveket készítettünk az üzlet indítására, módszert a felfuttatásra, és biztos bázist a Műszeripari Kutatóintézet termékeinek értékesítésére, bármilyen esemény történik is a folyton változó világban és a „táborban.”

Természetesen „fecerunt magnum áldomás” ahogy a Képes Krónikában olvasható. Átvittek bennünket egy másik terembe, ahol terülj-terülj asztalkám fogadott, és nagy tósztok hangzottak el a barátságról, az együttműködésről és a profitról.

Od-122-123. Üzleti ebéd

A hazai helyzet másként alakult. Májusban megtudtuk, hogy a külkereskedelmi kormányzat politikai okokból minden hivatalos szállítást zárolt.

Az egyetlen üzlet, amelyet suba alatt létre tudtunk hozni, és tartósan működött, amiből Bakonyi kollégám még évekig megélt, az az agrofólia volt. Mégsem lett világszenzáció Magyarországon, mert egy pirinyókéval drágább volt, mint a hazai termék, jóllehet hatásfoka lényegesen magasabb.

Estére elég fáradtak voltunk, hogy a szállodánkban maradjunk. A hazaiból vacsoráztunk, amihez előbb egy közeli boltban kenyeret és sört vásároltunk.

A másnapi városnézéshez az útikönyv alapján programot készítettünk.

Od-124. A belváros vázlatos térképe

Március 9-én kora délután indult a repülőgépünk vissza Moszkvába, így a délelőttünk szabad volt. A Primorszkij bulvár közelében laktunk, így hát első utunk oda vezetett. A Bulvárt délről a Puskin emlékmű zárja le, amelyet 1888-ban építettek közadakozásból, amint az a talapzaton is olvasható. Itt töltötte ugyanis Puskin a XIX. század első harmadában a száműzetési éveit, ahol a kegyetlen kormányzó, Voroncov gróf tisztviselőjeként kellett dolgoznia.

Od-125. Puskin emlékmű

Od-126. A fatalpas ágyú

A Puskin emlékműtől balra egy hatalmas ágyú áll fatalpon. Hajóágyú a krími háború idejéből: a Tigris nevű angol fregatt ágyúja volt, súlya 40 tonna. A háttérben álló palota Voroncov rezidenciája, amely mögött kettős oszlopos kilátó, a Bellevue áll.

Od-127. A Voroncov féle bellevue egyik fele

Od-128. Archeológiai Múzeum

A Primorszkijon tovább haladva A Puskinszkaja ulica csatlakozása előtt áll az *Archeológiai Múzeum*, ahová éppen csak bekukkantottunk. Az volt a benyomásunk, hogy itt sem láthatunk mást, mint a moszkvai Történelmi Múzeumban, ezért beljebb már nem is mentünk.

Még a nevezetes lépcső előtt a Primorszkij bulváron áll a *Városháza*, amelyet a Voroncov palotával egyidőben az olasz Boffo tervei alapján építettek 1820-27 között. Kétoldalt, a fülkékben áll Mercurius és Ceres szobra, kihangsúlyozva a város kereskedő és egyúttal földműves jellegét.

Od-129. A városháza

Od-130. Tengerészeti Múzeum

A *Tengerészeti Múzeum* a valamikori parancsnoknak a Primorszkij utcai rezidenciájában létesült.

A bulvár beletorkollik a Puskinszkaja utcába, amelynek az első tömbjében áll a *Keleti és Nyugati Művészetek Múzeuma*. A keleti művészetek gyűjteményében kínai, japán és perzsa emlékek láthatók. Az ott megvásárolt ismertetőből megtudtuk, hogy az európai művészetet a görög, római, németalföldi, francia alkotások jellemzik, de helyet kapott az orosz festészet is.

Időnközé szabottan rövid látogatást tettünk, és megnéztük a város alapítása idejéből való egyházművészeti gyűjteményt, majd bekukkantottunk a reformkori orosz festők kabinetjébe is.

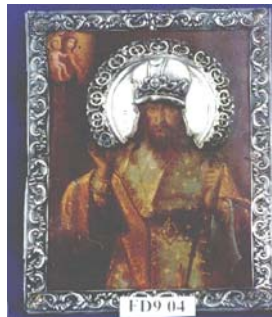
Od-131. Gábel arkangyal

Od-132-133. Szt. Mihály és Szent Miklós

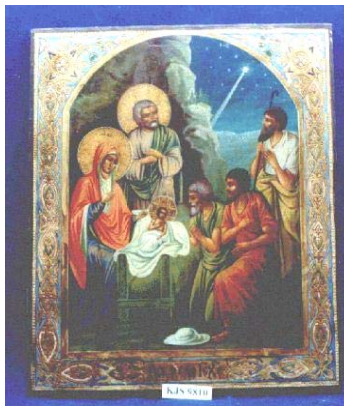

Od-134-135. A három angyal és a Kálvária

Od-136. Angyali üdvözlés

Od-137. Három királyok

Od-138. Krisztus

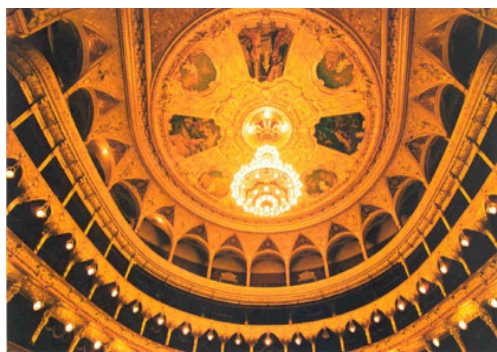

Od-139-140. Maxim Vorobjev: Erőd

Néhány lépéssel elértünk egy forgalmas utcára, a Deribátovszkajára, és elmentünk az *Operához*, amelyet két bécsi építész (Helmer és Fellner) 1883-1887 között épített, a tűzvészben elpusztult korábbi épület helyén. Ők építették a budapesti Vígyszínházat és az OMIKK korábbi székházát adó, Múzeum utcai Károlyi palotát is! A nézőtér mennyezetét Shakespeare négy darabjának, a Hamletnek, a Szentivánéji álomnak, a Téli regének és az Ahogy tetszik c.-nek egy-egy jelenete díszíti.

Od-141. Az Operaház

Od-142. Az Operaház mennyezete

Az épület homlokzatán lévő fülkékben helyezték el többek között Puskin, Gogol, Glinka és mások szobrát.

Od-143. A bejárati torony

Od-144. Oldalnézet

Trolibuszra szálltunk, hogy elmenjünk a *Pályaudvarhoz*, amely a város épületei többségével egyezően klasszicizáló stílusban épült.

Od-145. A pályaudvar főhomlokzata

Od-146. Belső homlokzata és a vágányok

A trolin és a villamoson lévő automatából kükönböző színű jegyet lehetett váltani. A Postán éppen emlékbélyeg blokkot árusítottak Szuvorov és II. Katalin arcképével. Biztosan valamilyen évfordulós alkalom kínálkozott erre.

Od-127-128. Menetjegyek

Od-129. Bélyegblokkok

Lejárt a városnézésre fordítható időnk, taxival mentünk vissza a szállodához, ahol már vártak ránk és a mikrobusszal kivittek minket a repülőtérre.

GRÚZIA

(TELAVI-TBILISZI)

1981

TARTALOMJEGYZÉK

Címlap	89.
Telavi	91.
Utazás és elszállásolás	91.
Kiutazásunk oka és célja	93.
Ismerkedés telavival	94.
Tbiliszi	100.
A műszerbemutató	100.
A bevásárlás	101.
A megismert múltjuk	102.
Városnézés	104.
Belváros	104.
Mtacminda-hegy	113.
Muzulmán óváros	117.
A sziklapart	119.
Kereskedelem	120.
Az újjvárosban	122.
Ikalto	124.
Alaverdi	128.
Cinandali	133.
Záróprogram és elutazás	136.
Hazafelé	137.

Utazás és elszállásolás

1981. október 13-19. között GÁB-8. szekcióülést rendeztek Grúziában, amelyre sikerült kiutaznunk.

Moszkvába 13-án érkeztünk, és egy fél napot váraкоztunk. A KGST hotelben, a MIR-ben szállásoltak el minket. Másnap a Seremetyevo-II túlsó oldaláról, az Inturiszttal, egy belföldi járaton, zsúfolt repülőgépen, gyakorlatilag ellátás nélkül repültünk Tbiliszibe. Hosszú utazás után, koraeste szállt le a gép, de a Kaukázus felett még világosban repültünk át. Amikor a leszálláshoz készülve a gép a felhők alá ért, a Kis-Kaukázust láttuk. A zord hegyek látványa páratlan jelenség volt az alkonyi fényben.

Gr-101. Még a felhők felett

Gr-102. Kis-Kaukázus

Gr-103. A repülőtér

Gr-104. A várócsarnokban

A repülőtéren, a gép lépcsőjénél autóbuszra szálltunk, és a *nemzetközi* oldalra szállítottak minket, ahol az alkonyi szürkületben egyetlen Aeroflot gépet sem láttunk, jóllehet mi TU-134-eseknek néztük azokat. Ugyanolyan beléptetési eljárás zajlott, mint Moszkvában: hová, kihez, miért, meddig. Az útlevélet lefényképezték, de a pecsétet nem az útlevelünkbe, hanem a beszállókártyára ütötték. Vámáru nyilatkozatot nem kellett kitöltenünk, mert Moszkvából már volt ilyen lepecsételt blankettánk.

Szerencsésen átjutottunk a határőrök és a vámósok kapuin. Egy körben forgó szalagról levettük a bőröndjeinket. Ez volt az első utazásunk a SZU-n belül, egyik tagköztársaságból a másikba.

A várócsarnokban kis táblát tartva álltak a szekcióülés szervezői. Közben beesteledett. Kis várakozás után egy rozszant, sárga autóbusszal, az esti sötétségben vágtunk neki a Kis-Kaukázusnak, hogy a túloldalára, *Telavi*-ba utazzunk. *Telavi* Tbiliszitől kb 150 kilométernyire, délkeletre, a nagy hegy lábánál, egy tágas völgyben fekszik.

Az egyes delegációkat a „*TurBaza*”-ban, vagyis a turistaszállóban, kétágyas, fürdőszobás szobákban helyezték el. Nemi többletdíjért egyedül lehetett lakni, mert elegendő volt a hely. Mi éltünk ezzel a lehetőséggel.

Amikor elosztották a szobákat, megdöbbenve láttuk a *fürdőszobai* „higiénét”: Imre szobájának ragadós, koszos csempéjét egy csiga lassú mászással tisztította.

A mosdón mindenütt volt keverő csaptelep, de víz nem folyt belőle, hanem 4-5 centiméterrel feljebb kiállt a falból egy valamikor horganyzott csővégre szerelt kifolyószelep, amelyből +2-5 C° hőmérsékletű hegyi kristályvíz csurgott.

Az én szobámban a pozdorjából sajtolt WC ülőkét, amely nem volt rögzíthető, megbarnította az idő és a használat. A lefolyócsövek vagy kátrányosak voltak, vagy a baktérium tenyésztől feketéltettek.

Gr-105. Turbaza

Gr-106. Fürdőszoba

Mondtuk, hogy itt nem lakunk, megyünk az Internationalba! Megtudtuk ugyanis, hogy város közepén álló két magasabb ház közül az egyik: a Hotel International, a másik a TurBaza.

Azt nem lehet, válaszolták a szervezők, mert a szálloda egyrészt valuta, másrészt az összes szobáját lefoglalták amerikai turistáknak. Igaz ugyan, hogy azok nem jöttek el, és a szálloda üresen állt, de mivel kifizették, oda senki nem léphetett be. Az amerikaiak egész héten nem érkeztek meg, mi pedig élvezhattuk a TurBaza-t.

Kedden reggel mondtuk a recepción, hogy *fürödni* szeretnénk, mondták, hogy majd befűtik a kazánt. Még aznap délután üzentek, hogy most már mehetünk a fürdőbe. A fürdőépület a szálloda mögött állt, mint valami garázssor, csak sokkal nagyobb leányépület volt. Az ajtókon nem volt zár, a valamikori lakatokat leütötték. A csarnoknyi előtérben sáros lábnyomokat láttunk, ami azonnal felkeltette a gyanúnkat.

Beléptünk az egyik *öltözőbe*, ahol a hazai strandszekrényekhez hasonló szekrény sorok álltak a falak mellett, előttük padok, a simítottbeton padlón

pedig 1-2 cm mély, fekete latyak, ami úgy keletkezett, hogy mindig leterítettek egy Pravdát, amire ráléptek. A hetek-hónapok során ez egységes latyakká taposódott és fenyegető látványt nyújtott.

A *fürdőhelyiség* ugyancsak óriási terem volt, válaszfalak nélküli sorzuhanyokkal. Az ablaktalan helyiség szellőzését úgy oldották meg, hogy a lapos betontetőt átlukasztották. Ez bennünk az auschwitzzi gázkamrák képzetét keltette azonnal. Mivel már harmadnapos volt rajtunk a kosz, kénytelenségből *fürödtünk*. A vízzel nem volt baj, az tiszta volt és kellemesen meleg, bár a hőfokát szabályozni nem lehetett az egycsapú zuhanyállásoknál, és a zuhanyrózsák is majdnem mindről hiányoztak.

A *felöltözés* azonban nem volt problémamentes. A nevetés, amit kínunkban produkáltunk valamit oldott a helyzeten, s aminek én okát is adtam, mert leejtettem a tiszta alsónadrágomat, amelyet azonnal elnyelt a latyak és ott is maradt emléknek.

A hét során többet nem fürödtünk, csak a hideg csapvízben fagyasztottunk.

Kiutazásunk oka és célja

A KGST Gépipari Állandó Bizottság 8. sz. Műszeripar és Automatizálás szekció éves ülése volt, amelyen a szekció munkaterve szerinti csoportokban végeztük a feladatokat, így a környezetvédelem, a szabványosítás, az ASZUTP, a szakosítási szerződések szakértői, meghatalmazottai és a szekció vezető munkatársaiként vettünk részt.

A delegáció vezetője a szekció magyar tagja, Posch Gyula volt, a MOM vezérigazgatója, egyúttal a Magyar Műszeripari Egyesülés elnöke. Delegációtágok voltak: a magyar tagozat titkárságából Dr. Kovács István, a MME nemzetközi osztályvezetője, és Agác Gáspár szekciótitkár; a műszeripari témákban, a MIKI nagy öregje és alapító tagja, Boromisza Gyula főosztályvezető, a szabványosítási ügyekben Szödényi Kálmán, a MIKI Szabványközpont vezetője, ipari, környezetvédelmi, szabványosítási szakértők, közöttük mi is Basa Istvánnal az IpM szakreferensével, én az MME környezetvédelmi főmér-nökeként, Konkolyi Imre a környezetvédelmi szabványosítás témavezetőjeként és több más ipari szakértő. Népés delegáció voltunk.

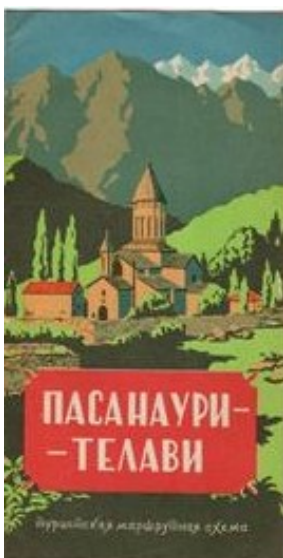
Az ülés programjához kapcsolódva a szovjet fél be akarta mutatni a Tbiliszi-ben létesített *vízügyi megfigyelő rendszert*, amelynek része volt a vízminőség ellenőrzése is. A mintarendszert a Kura folyóra telepített mérőállomáson lehetett tanulmányozni. Emiatt négyszer tettük meg a Tbiliszi-Telavi közötti utat.

Az értekezlet a már megszokott menetrend és napirend szerint zajlott: köszöntés, a napirend megszavazása, a beszámolók átadása írásban, és kiegészítése szóban. A következő tervszakasz programterv javaslatát a KGST Titkárság munkatársai dolgozták ki, a résztvevők jelentkezhetek az egyes pontok szerinti együttműködésekhez. Az 1981-85-ös ötéves tervidőszak első évében tartottunk, a munkaterv elég formálisnak és névlegesnek látszott.

A környezetvédelmi mérés technikában még a helyszíni mintavétel és laboratóriumi elemzés volt a gyakorlat, de célkitűzéseink az automatikus monitorok megvalósítását tervezték, amire nyugaton már fejlett rendszereket forgalmaztak.

Basa István, a KGM szakreferense, volt a szakértői munkacsoport vezetője, akivel jó barátságban voltam, hasonlóképpen Konkolyi Imréhez, aki elválaszthatatlan társam volt a környezetvédelmi ipar hazai megszervezésében. Imre a MIKI Műszeripari Szabványközpontjában dolgozott. A párhuzamos csoportban vett részt Szödényi Nagy Kálmánnal és Téglássy Tivadarral, de a Tbiliszi rendezett bemutatóra, mint később általában, velünk tartott.

Ismerkedés Telavival (Grúz betűkkel: თელავი)

Gr-107. Telavi

Gr-108. A domborzati térkép részlete

A városról, lelkes patrióta szervezőink, az utazás során tájékoztatást adtak. *Telavi* már az ókorban ismert település volt. Az II. századi görög geográfus, matematikus, asztronómus és asztrológus Ptolemaios (Κλαύδιος Πτολεμαῖος; Kr.u. 90 – 168) már említést tett róla Teleda néven, mint a kelet-georgiai Kakheti tartomány központjáról.

Zenon, (Ζηνων) aki Asia Minor-ból származó görög volt, Apollonius titkáraként került Egyiptomba, majd a Ptolemeida II. Filadelfosz és III. Euergetész pénzügyminisztere lett, itt alapított egyetemet a III. sz.-ban, az arab és az európai tudományok ápolására (Η μεγάλη Σύνταξις c. művében fogalmazta meg ennek szükségességét).

A város a VIII. sz.-ban jelentős politikai és hivatali jelentőséget szerzett, majd a X-XII. sz.-ban a Grúz egységes állam kialakulásakor főváros lett.

Az egyetemet is magába foglaló *Ikaltó kolostort* később külön meglátogattuk, amiről beszámolót is írtam.

Az egyetemen tanult a hagyomány szerint Shota *Rusztaveli* is, a híres eposz, a „Tigrisbőrös vitéz” költője.

Telavi fő nevezetessége a *szőlőtermelés*, amely már korán híressé tette, és ez a jellegzetesség szerepel a korábbi korokból származó különböző város címerekben is.

Gr-109-110. Telavi címere a középkorból és a cári időből

Gr-111. II. Erekle király emlékműve

Kedden délután kellemes időben, hármásban sétálni indultunk, hogy lássuk, hogyan élnek a grúzok.

A TurBazahoz közeli utcákba mentünk. Általános volt, hogy az asszonyok az épület tornáca előtt ketten-hárman üldögéltek és kézimunkázva beszélgettek. A tornácon pedig a házigazda zord tekintettel őrizte őket.

A helyi szokásokat ismerők mesélték, hogy ez komoly őrizet, mert a grúz férfiak keményen féltékenyek, és hamar előkerülnek a rövid török. Egy ilyen nemzeti tör formájú kis ezüst golyóstollat vásároltam is, ott lóg Surányban a szobám falán, más emléktárgyakkal együtt.

Egyik asszony odajött a kerítéshez és mintákat, vagy eladni való angóra kendőket mutatott, de mivel ő csak grúzul tudott, mi meg magyarul, legfeljebb oroszul, de ezt nem próbáltuk, ezért azután üzletet nem kötöttünk. A csipkeszerű gyapjú holmik igen szépek voltak.

Később az üzletekben is láttunk ilyen termékeket, s mindent, ami a népművészet kézimunkáiból kapható volt. De nem ilyesmiket vásároltam, mert más volt az itthon előre egyeztetett terv. De erről még majd később.

Gr-112. Kedden még hó nélkül

Gr-113. Péntekre már leesett a hó

A kb. 28.000 lakosú város, a központ kivételével, kisváros jellegű volt, kertes családi házakkal.

Útközben egy vendéglőt láttunk, amely előtt néhány idősebb férfi ült poharazgatva, de csak egy engedte meg, hogy lefényképezzem.

Nem sokkal távolabb egy kultúrházszerű épületet is láttunk, ahová egyenruhás grúz férfiak igyekeztek. Szóba elegyedtünk velük, ők természetesen jobban tudtak oroszul, mint én, de megértettük egymást.

Amikor megtudták, hogy magyarok vagyunk, igen barátságosan viselkedtek, és közülük néhányan, kérésemre, az épület kertjében lévő padon és asztalon csoportképet engedtek készíteni magukról.

Gr-114. Öreg grúz

Gr-115-116. Grúz férfiak nemzeti viseletben

Azután bekeveredtünk mégis az *óvárosba*, amikor vissza akartunk menni a szállásunkhoz.

A régi vár területén áll az egykori kormányzósági épület, mellette a pravoszláv templom. Látogatásunk idején mindkét épületben Múzeum volt, képtárral, történelmi és néprajzi kiállításokkal.

A kép baloldalán a szovjet régióközpont (rajon) hivatali épületei, és egy középiskola látszik.

A kép háttérében lévő két templom közül a nagyobbik a Grúz Maronita Egyházhoz tartozott, a kisebb pravoszláv templom volt, de egyik sem működött.

Az utca végén áll a TurBaza is, ahonnet menekülni szerettünk volna, és a szobortól jobbra áll a Hotel International. A képeslapon, amelyet a szállóról szerezni tudtam, két kisebb panzió képe is látható, s amint a későbbi beszélgetésekből kiderült, a város idegenforgalma nagyobb, mint azt gondolni lehetne, vagy amilyenek mi láttuk.

Tekintettel grúzia kiegyenlített hőmérsékletű klímájára, az őszi időszakban indul meg az idősebb világjárók szezona.

Gr-117. A régi vár és templom alapfala

Gr-118. Közelebről

Gr-119. Vendégházak és a Hotel International (képeslapon)

Gr-120. II. Erekle király, Tamar királynő fia.

Gr-121. A városkapu

Gr-122. Kilátás a Kaukázusra

Szerdán Tbiliszibe utaztunk, amelyről külön beszámolót készítettem.

Csütörtökön a delegációvezetők tanácskozásával kezdődött a nap, s mi Imrével kimentünk a közeli *piacra*, ahol minden kapható és eladható volt. A piactér, vagy vásártér a városka délkeleti szélén, a *temető* fala mellett helyezkedett el, tulajdonképpen a városon kívül. A környékbeli falvakból terményeket és állatok hoztak teherautóval, egylovas kocsival, vagy hajtottak fel lábon, pl. szarvasmarhát.

Gr-123. Előtérben a férfi és női „tualet”

Gr-124. Minden korosztály látható volt

Gr-125. A kecske az alku tétje

Gr-126. Gabonaárusok

Gr-127. Választási malacok

Gr-128. Autóvásár

Gr-129. Birkák és kecskék

Gr-130. Bevásároltak

Még nézelődtünk volna, de a 11 órakor kezdődő plenáris ülésen mindenkinek részt kellett vennie. Kicsit elkéstünk, amit a delegációvezető igen rossz néven vett, mert a részvételi fegyelmet, mint volt munkás-igazgató komolyan vette.

A délelőtti ülés anyagának feldolgozását a „titkárság” ebéd után végezte el, ezalatt minket elvittek az *Ikaltó* kolostorba, a görög Zénon által alapított egyetem maradványainak a meglátogatására,

Pénteken délelőtt volt az iratok végső egyeztetése, délután pedig, a jegyzőkönyvek aláírása. Ez előtt, sűrű kulturális program keretében megnéztük a nem messze fekvő hegyen az *Alaverdi* székesegyházat, és utána borkóstolón vettünk részt a *Cinandali* kastélyban.

Szombaton hajnalban indultunk haza, illetve a repülőtérre, a Moszkvába induló járathoz.

Tbiliszi

Szerdán, néhányan, egy Latvija mikrobuszal Tbiliszibe utaztunk, a program részét képező *műszerbemutatóra*.

Amikor a Telavi és Tbiliszi közötti hegyen átkeltünk, az ég nem jósolt jó időt. Csak kevés kék volt az égen és fehér párák voltak a levegőben. Néhány percre technikai megállót tartottunk, akkor készült a fénykép, egy hivatalos pihenőhelynek kijelölt lejtőnél. A kéthelyiséges toalettet, amely nyitott ajtajú kis épület volt, nem fényképeztem le. Tudomásul vettük, hogy a vad Kaukázus közepén járunk.

Gr-131. A Latvija mikrobusz

Gr-132. A HidroMet

A műszerbemutató

A HidroMet, vagyis a Hidrometeorológiai Állomás a város délkeleti szélénél a Kura folyó partján volt.

A folyón egy stéget építettek, azon egy nyolccsatornás mintavevőt helyeztek el, amelyhez egy autó akkumulátor szolgáltatja a tápfeszültséget. A mintavevő biztonságát és az időjárási hatások elleni védelmét egy kettősfalú, szigetelt doboz biztosította, amelyet a padlóhoz úgy rögzítettek, hogy két lakatpánttal szerelték fel, és idegen behatás ellen lelakatolták.

A mintavevő jellege teljesen megfelelt a magyar Labor Műszeripari Művek (Labor MIM) gyártmányának, amelyet 1978. október 27-31. között mutattunk be Dubrovnikban. Nem tudtuk meghatározni, hogy koppintás volt-e, vagy saját „Analitprobor” gyári fejlesztés.

Gr-133-134. Labor MIM mintavevő és analizátorok

A mintavevő meghatározott időprogram szerint bekapcsolt, és mintát vett a folyó vizéből, amelyhez a csővéget egymástól meghatározott távolságban rögzítették, hogy több szelvényből vegyék a szennyezőanyagokat, és átlagos koncentrációt lehessen számítani, illetve vizsgálni lehetett a szennyezőanyagok elkeveredési, felhígulási mértékét. Az eltérő távolságú mintavevő fejek a mintavétel egyidejűségét úgy érték el, hogy meghatározott ideig a beszívott vizet mágnesszelepek működtetésével megcsapolták.

Közel a folyóparton állt egy kis barakk, amelyben az analizátorok voltak, és amelyeken az analízist a laboránsok naponta többször elvégezték.

A „műszerbemutatót” hamar megköszöntük, és vágattunk be a városba, hogy amennyire lehet, alkonyatig – akár étlen, szomjan is – meglássuk az egzotikusnak gondolt Tbiliszit.

A bevásárlás

A mikrobusz a Lenin térre vitt minket, ott keresett parkolót. A vezető megígérte, hogy hosszabb időre nem hagyja el a buszt, tehát ha valamit vásárolunk, és az be akarjuk tenni a buszba, vigyük oda bármikor. Megköszöntük ezt a lehetőséget és éltünk is vele.

Az volt a tervem, hogy teniszütőket és labdákat vásárolok, mert Moszkvában azt mondták, hogy Tbilisziben jó, fémkeretes, megfelelő húrozású ütőket lehet kapni.

Felszálltunk egy, a városközpont felé menő autóbuszra, és megkértem a vezetőt, hogy szóljon majd, ha sportbolthoz, vagy áruházhoz érünk, és adtam neki egy ötrubelest. Megkérdezte, hogy mit szeretnék venni, és hová valók vagyunk. Amikor megmondtam, hogy magyarok vagyunk, bemondta a mikrofonba, hogy itt van ez a három magyar barátunk, akik teniszütőt akarnak venni, tudja-e valaki, hogy hol kaphatnak. Először is nagy hangossággal üdvözölt az utazóközönség bennünket, majd több cím is elhangzott, de ezek közül csak egy bolt esett útba. A Lenin út és a ... nem értettük milyen utca sarkánál lévő áruházban állapodtak meg, de mondta a vezető, hogy legyünk nyugodtak, ott van megálló. A Rusztavelli sugárúton és a Lenin utcán haladt az autóbusz, és a megfelelő sarkon kedvesen elköszöntek és leszállítottak. A Cseljuszkincev utca sarkán voltunk. Ez a város egyik főutcája volt, a hegyek felől a folyó túlpartján lévő városrészbe vezetett.

Valóban ott volt egy GUM-szerű áruház, amelynek volt sport osztálya, ahol volt teniszütő, és labda is, és rendkívül olcsó volt. Vettem két ütőt és két „konzervdoboz” labdát. Az áruháznak volt műszaki osztálya is, ahol nagy porszívó választékot láttunk. Egy kisméretű készülék, egy „мини вихр”, vagyis mini vihar nevű megtetszett. Dobozba csomagolva hoztak egyet, gégecsővel, csőhosszabbítóval, szívófejekkel. Kipróbálták, megvettem, azóta is működik surányi házukban. Elnyűhetetlen textil porszűrője van.

Barátaim is vettek ezt-azt, majd megpakoltan újra buszra szálltunk, vissza a Lenin térre. Közben azért nézelődtünk, és kiderült, hogy ez a város tényleges központja, amelyet gyalogosan részletesebben meg kell néznünk.

A sofőrünk a helyén volt, a csomagokat lepakoltunk, és gyalogosan visszasiettünk a belvárosba.

A megismert múltjuk

A honfoglalás eredetéről a grúz és a magyar mondavilág hasonló történetet őriz. Nálunk a csodaszarvas, itt csodálatosan meggyógyuló szarvas mutatja az irányt.

A város eredetéről szóló grúz monda szerint Vahtang király a hegyvidéken vadászva talált rá az itt fakadó gyógyító hőforrásokra, és parancsot adott egy vár építésére. Rokon vonás az építésre alkalmas hegy itt is, otthon is, valamint a gyógyító hőforrások a hegy lábánál itt is, otthon is.

A települést tehát itt is, otthon is hegyre építették, s mindkét várost folyó szeli át, amelyre csodálatos a kilátás a várhegyről.

Nem valószínű, hogy a grúzok ezért lennének ilyen barátságosak irántunk, inkább talán az Ural környéki származásunk miatt, vagy, mert egyébként is nagyon vendégszerető nép.

Tbiliszit 1122-ben IV. vagy Építő Dávid (1089-1125) tette meg Grúzia fővárosává. Törekvéseinek folytatója Tamar királynő volt (1184-1213), akinek országa már a Fekete tengertől a Kaspi tengerig terjedt.

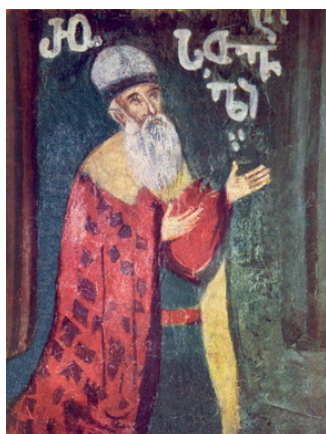
Gr-135. Építő Dávid

Gr-136. Tbiliszi régi címere

Gr-137. Tamar királynő

Gr-138. Rusztaveli

Gr-139. II. Erekle

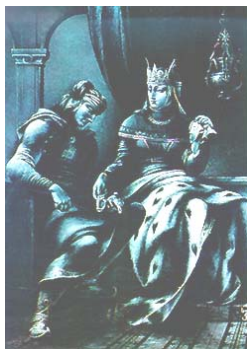
Gr-140. Grúzia régi címere

Tamar királynő udvari költője volt *Rusztaveli*, akiről sem születése, sem halála időpontja pontosan nem ismert. Ő írta a „Tigrisbőrös vitéz” c. eposzt, amelyet számos világnyelvre lefordítottak, s amelynek 1712. évi első nyomtatott grúz kiadásához állítólag Misztótfalusi Kis Miklós metszette a betűket. Egyes ellentmondó körülmény esetleg arra utal, hogy a betűk legfeljebb az ő alapította műhelyben készülhettek. Zichy Mihály, aki hosszú évekig élt és alkotott Grúziában, az eposzhoz készített illusztrációival fellendítette a mű európai terjedését. Ma már többféle illusztrátor munkája ismert, akik közül kettőt meg is említek.

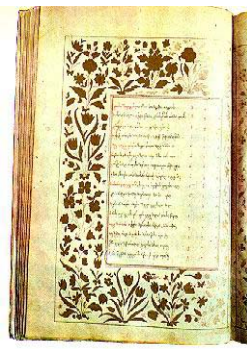
A történet középpontjában egy hindu uralkodó világszép lánya, Nesztán-Derdsán áll, aki Tartelt, a tigrisbőrös vitézt szerette, és ellentmondott apjának, aki máshoz akarta adni. Végül várbörtönbe zárták, és a szabadításáért folyó küzdelem adja a cselekmények fonalát.

Gr-141. Toidze

Gr-142. Kobuladze

Gr-143. Kézirat

Gr-144. Zichy M.

Tamar halála után a marakodó főurak közreműködésével a birodalom széthullott, fia I.Erekle már csak egy délnyugati országrész királya lett. A mongol, perzsa, török dúlások, megszállások, népirtások után az ország csak évszázadok múlva kezdett talpra állni.

Az 1700-as években erősödni kezdett a kapcsolat Oroszországgal, de csak II. Erekle uralkodása alatt, 1783-ban írták alá az orosz protektorátusról szóló egyezményt. Ténylegesen pedig csak 1801-ben hirdették ki Grúzia csatlakozását az orosz birodalomhoz.

Amit középiskolai tanulmányaimból, elsősorban az orosz irodalomból tudok Grúziáról, az elsősorban *Lermontov*: „Korunk hőse” c. regényéből, *Puskin*: „Anyegin”-jének kaukázusi utazásából és a „Kaukázusi fogoly” c. művéből származik.

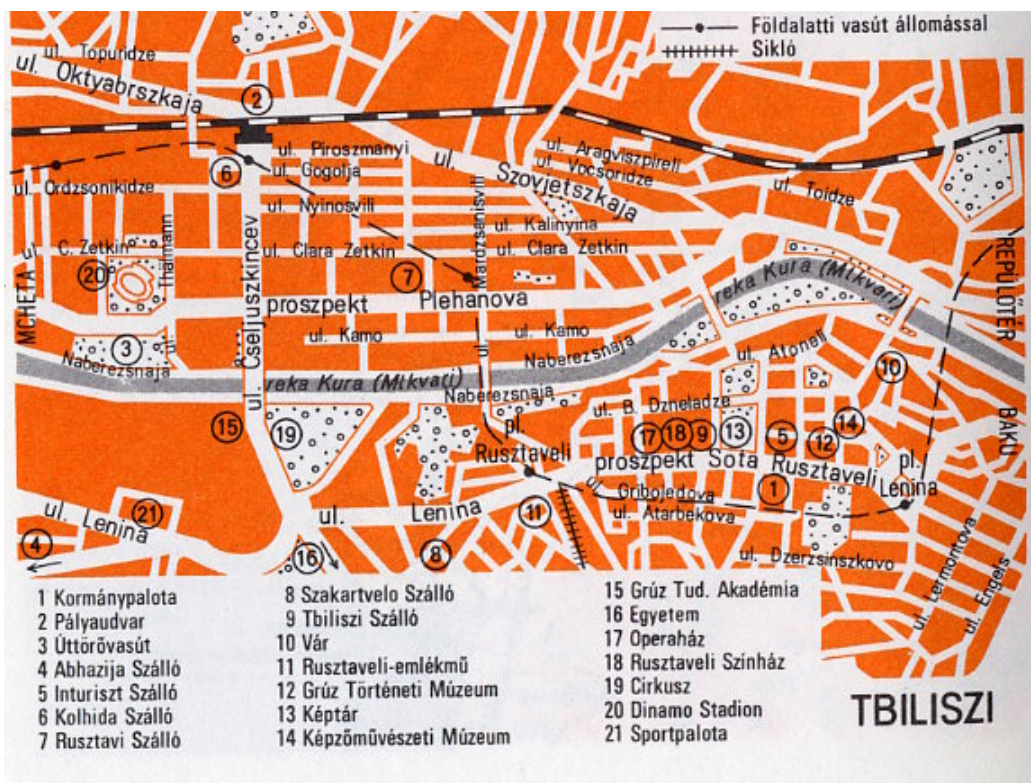
A szovjethatalom éveiben indított fejlődés akkor is bekövetkezett volna, ha nem szülőhelye Sztálinnak és Ordzsonikidzének, mert haladást nem lehet feltartóztatni.

Azok a hírek, amelyek napjainkban áradnak a sajtóból, azt mutatják, hogy az orosz, majd szovjet időkben egységesnek gondolt, vagy csak mondott Grúziát az egyes népcsoportok (abházok, grúzok, oszétek, az odatelepült vagy már ott született oroszok) önállósodási törekvései illetve „nemzeti eszményeik” különbözősége megoszt, sőt ellenségessé tesz, és ismét a „vad Kaukázus” képe tűnik elő. Ezzel ellentétesen hat az, hogy az internetről megismerhető jelen, az idegen tőke beáramlása eredményeként, rohamléptű modernizációt mutat.

Városnézés

Térjünk vissza a harminc évvel ezelőtti élményekhez és tapasztalatokhoz. A „Panoráma” útikönyv 1970. évi kiadásának várostérképe alapján igyekeztünk tájékozódni. Úgy gondoltuk, hogy megnézzük az előbbi buszozás során a buszból látott városközpontot, és a maradék időben megkísérlünk mintát venni a lakott városrészből, a grúzok életéből.

A *Lenin téren* volt metró állomás, de úgy gondoltuk, hogy nem tudjuk hol érdemes kiszállni az egyes látnivalók eléréséhez, így hát a Rusztaveli sugárút felé indultunk gyalogosan. Úgy terveztük, hogy végig megyünk a Rustavelli sugárúton, majd lemegyünk a folyóhoz és így körbejárjuk a belvárost.

Gr-145. Tbiliszi sematikus térképe

A tér csücskéhez közel áll a *Grúz Művészeti Múzeum* épülete, amelynek érdekes előtörténete van. Zubalaszvili palotaként épült, amelyben később papneveldét, szemináriumot hoztak létre, majd a szovjet időkben az ateista rezsim a szemináriumot felszámolta és az épületben múzeumot rendezett be.

A Múzeum grúz, orosz, európai és keleti művészeti alkotásokat mutat be, főként kő és fafaragásokat. A kincstárban a régi arany és ezüstművesek remekait gyűjtötték.

A gyűjtemény két részből áll: nyilvános kiállításból, és csak engedéllyel látogatható kincstárból. A szebbik része akkor látható, ha időben bejelentkezik, és engedélyt is kap a látogató. Amikor ezt megtudtuk, mindjárt elköszöntünk és mentünk tovább.

Gr-146. Grúz Művészeti Múzeum

Gr-147. A Városi Tanács palotája

A Lenin tér keleti szélén áll a Városi Tanács palotája, amelyet mór stílusban 1880-ban építettek *Városházának*. Nem sokkal később állították fel a tér északi szélén a *Puskin emlékművet*.

Gr-148. Puskin emlékmű

Gr-149. Szent Dávid

Gr-150. Kormánypalota

A fákkal szegélyezett sugárúton középületek sorakoznak. Jobboldalon áll a *Nemzeti Múzeum*, amelyet 1929-ben nyitottak meg. A múzeum a paleolittól gyűjti a metszett köveket, a Kr.e. II. évezredtől a Kr. u. II. sz-ig terjedő időből pedig az ötvösművészeti leleteket.

A Múzeummal szemben lévő területen állt a bizánci stílusban épült *orosz katonai templom*, az Alexander Nyevszkij székesegyház, amelyet a Kaukázus meghódításának szimbolumaként építettek. A templomot a szovjet hatalom lebontatta, és köveiből építtette a *kormánypalotát*, amely kétrészes épület. Hátsó része 1938-an készült el, az utcára néző főépület pedig 1953-ban épült.

Az egyik szárnyban a *Minisztertanács*, a másik szárnyban pedig a *Legfelső Tanács* kapott helyet. A két épületszárny egymástól független, csak a negyedik emeletet köti össze átjártó.

Gr-151. Nemzeti Múzeum

Gr-152. Alexander Nyevszkij székesegyház

Közvetlenül a kormánypalota mellett épült az 1. sz. középiskola, amelynek az épületében van a *Művelődési Múzeum*. Az iskola előtt állítottak emlékművet két költőnek, Ilja Csavcsavadzénak és Akakij Ceretelinek, akiknek jelentős szerepük volt a XIX. sz.-i grúz reformkori irodalomban.

Gr-153. Kormánypalota és az Iskola

Gr-154. Postavezérigazgatóság

A sugárutat utca keresztezi, amelynek a sarkán a *Posta vezérigazgatóságának* hatalmas székháza áll (a főposta azonban nem ebben az épületben kapott helyet).

A Sugárút túlsó oldalán, a Postapalotával szemben, egy kertben áll a *Kvasveti Szent György székesegyház*. A legenda szerint ezt is Szent Dávid atya alapította. Ezen a helyen korábban egy négyapszisú, kupolás templom állt, amelyet valószínűleg a VI. sz.-ban építettek. Ez az építési mód jellemezte ugyanis a korai keresztény templomokat Grúziában. A XVIII. sz.-ban ugyanitt új templom épült, amely a XIX. sz. végére már annyira leromlott, hogy le kellett bontani. A mai templomot 1910-ben szentelték fel.

Ebben az időben ez volt az egyetlen működő templom Tibilisziben. Nyitva volt, bementünk és körülnéztünk. A kapu felett félkör alakú bronz domborművön Szent György éppen ledöfte a gonosz sárkányt. A négyszárnyú hatalmas bronzkapu egyik mezőjében Tamar királynő domborművét láttuk, aki kezében tartott egy olyan kígyós pálcát, mint amit a város címeréből ismerünk.

A keleti keresztény templomok ismert ikonfalán, amely a szentélyt, illetve az oltárt elválasztja a közönségtől, amelynek három kapuját felajánlástól

áldozásig nyitják ki, ebben a templomban szokatlan formájú képekkel díszítették.

Gr-155-157. A Kvasveti Szent György székesegyház bejáratát

A templomba besütő nap meredek sugarai úgy estek, hogy villanófény ellenében a napsugár győzött a szentek közössége freskó képének fényképezésénél.

Gr-158. Ikonosztáz a főhajóban

Gr-159. Patriarchai trón a kupola alatt

Gr-160. Kvasveti Szent György

Gr-161. Tamar

Gr-162. Freskó

A térkép készítésének idején, 1970-ben a templom még képtárként működött, így szerepel a magyarázatban. Annak ellenére, hogy még messze volt a Gorbacsov korszak, az egyházellenes szorításban voltak helyi kivételek is. Így kaphatott a templomban a pravoszlav patriarchatus működési engedélyt, és telepítették át a képtárat a templomból egy szépen helyreállított kék palotába.

Gr-163-164. A Képtár, előtte Hírlap kioszk

Arra nem volt időnk, hogy a galériát megnézzük, prospektust pedig nem tudtunk szerezni. Az egyik kioszkban lehetett vásárolni színes levelezőlap csomagot, amely a város középületeit tartalmazta, vettem is egyet, amelynek a képanyagát részben fel is használtam.

A koradélutáni napfényen érezni lehetett, hogy már ősz van, bár ez Tbilisziiben állítólag nem játszi szerepet. A levelek azonban nem tudták ezt, mert amíg az örökzöldek üde színt mutattak, a színház előtti lombos fák levelei közül az arany napsugár sárga leveleken is csillogott.

A *Rustaveli Drámai Színház* 1901-ben épült. Stílusában az ismert orosz barokk és a rokokó elemeiből választott az eklektikus tervező. A színház jellegében megfelelt a II. világháború előtti magyar Nemzeti Színház épületének.

Gr-165. A Rusztaveli Színház

Gr-166. Az Operaház

A következő látnivaló az 1896-ban épült *Állami Paliavili Operaház* épülete volt, amely mór stílusban épült, de a részletekben a grúz népművészet ornamentikája érvényesült.

Gr-167-168. Az Opera délelőtti fényben és délutáni árnyékban

Gr-169. Előcsarnok

Gr-170. Lépcsőkar

Gr-171. Társalgó

Gr-172. Ilyennek láttuk

Gr-173. A saroktorony díszítése

A Rusztaveli sugárút névadója is kapott szép emlékművet Tbilisiben. A sugárút és a Lenin út csatlakozásánál lévő kis Rusztaveli téren magas talapzaton áll a szobor. Érdekessége, hogy egy darab fehér kőből faragott szobor, de a felületét az időjárásviszontagságok ellen vékony bronzréteg fedi. A szobor talapzatát díszítő dombormű a „Tigrisbőrös vitéz” egyik jelenetét ábrázolja.

Gr-174- 175. A Rusztaveli emlékmű

Gr-176. Akadémia

Itt autóbuszra szálltunk, és lementünk a Lenin úton a korábban már megismert parkig, hogy megkeressük a Cseljuszkinisták utcáján az Akadémiát és szemben a Cirkuszt.

Ahogy terveztük, a folyóparton akartunk visszatérni, hogy megnézzük a híres sziklapart látványát. Nem figyeltük a busz számát, felszálltunk. Szerencsénk volt, mert nem a sarokig, hanem a kitűzött célíg vitt bennünket.

Gr-177. Az Akadémia utcai homlokzata

Gr-178. Az Akadémia Ny-i homlokzata

Az utca baloldalán találtuk meg a *Grúz Tudományos Akadémia* palotáját, amelynek íves ablakai nagyon hasonlítottak a Kormánypalota épületére.

A *Cirkusz* az utca jobb oldalán emelkedő dombra épült, és a város legtöbb pontjáról jól látható. A bejárata klasszicizáló stílusú. Ez a szovjetunió egyik legnagyobb cirkusza, 2000 fő befogadására alkalmas (a budapesti Fővárosi

Nagycirkusz, mint később megtudtam 2290 fős volt eredetileg, de az átépítés után 1850 fős lett). Áttekintő fényképezésre nem találtunk helyet, levelezőlapot pedig nem kaptunk, vagy nem vettünk.

Gr-179. Feljáró a Cirkuszhoz

Gr-180. Főbejárat

Gr-181. Az épület

Gr-182. Oszlopcsarnok

Lementünk a Kira partjáig, és ott tudtuk meg, hogy a Naberezsna, vagyis a rakpart csak egy utca, a folyóparton, és a házak a szikla meredélyén állnak, amelyeket csak a folyóról lehet látni. Így eredeti tervünk nem volt kivihető.

Ekkor láttuk meg észak felől a várost lezáró hegyet, amelyen hatalmas női alak alumínium szobra csillogott, és nem messze tőle az „akropolisz”-t, vagy citadellát. Még nem volt három óra, úgy gondoltuk, hogy még megmászhatjuk a hegyet. A sikló léte elkerülte a figyelmünket, nem is tűnt fel, mondani meg senki nem mondta útbaigazításul, amikor afelől kérdezősködtünk, hogy miként juthatunk fel oda. Azt javasolták, hogy busszal menjünk fel az egyetemig, onnét induljunk balra, keressük meg a legfelső utcát, ott megtaláljuk.

Az Akademicseskaja-nál szálltunk buszra, és keresztezve a Lenin utat észak felé utaztunk, az Egyetemig, ahol a buszunk végállomása volt.

A megállótól jól látszott az *Egyetem* fehér épülete. Alapkövét 1900-ban helyezték el Grúz Nemesi Gimnázium számára. A hely akkor teljesen lakatlan volt, a város határán kívül esett. 1906-ban indult meg a tanítás, de az építés csak 1916-ban fejeződött be.

1918-ban nyílt meg itt az Egyetem. A különösnek mondható hagyomány szerint az Egyetem kertjében temették el az alapítót, Melkivilit, és róla nevezték el az utcát is. A grúz hagyomány szerint a halottat ott kell eltemetni, ahol a halhatatlanságra méltó tetteit végrehajtotta, ahol emlékét alkotása is őrzi. Az Egyetem 5000 hallgatót oktat 12 fakultáson.

Itt húzódik az Ilja Csavcsavadze sugárút, amely mentén számos egyetemi, klinikai, főiskolai épület van. Ez az Egyetemváros.

Gr-183. Az Egyetem

Gr-184. Borpincészet

Az Egyetem közelében van az *Állami Borpincészet*, ahová néhány percre belátogattunk. Az eladó szerint a készlet 126.000 palack, és a fajták száma 700. Mivel az üzletben/áruházban kimért bort nem árultak, nem kóstoltunk, nem is bántam, én amúgy sem bírom a bort.

A sugárútról lépcsősor vezet a 120 hektáros *Vake park*ba, ahol díszes szökőkutak, árnyas fasorok, szabadtéri mozi, kávéházak várják a nagyérdeműt. Mi ide nem mentünk fel, mert nem esett útba a Grúzok Anyjához, ahová igyekeztünk.

Gr-185. Vake park

Az Egyetemhez közeli kioszkban egy kiváló képeslapot találtunk az óvárosról, amelyen szemben látszik az a hegyoldal, amit mi keresünk. A látképen, az árus szerint, mi abban a völgyben vagyunk, amelynek folytatása a hegyre merőleges vár/os/fal, (piros pont jelöli).

Gr-186. Az óváros látképe

Először meg kell keresnünk Dávid atya kápolnáját a szobor alatti részen (zöld pont jelöli), majd tovább haladva fel kell mennünk a várhoz (sárga pont jelöli), és a gerincen oda sétálhatunk a Dada-kalaki szoborhoz (kék pont), amely a sikló felső állomásához közel áll.

A Mtacinda hegy,

Felfelé haladtunk, a város legmagasabb pontja felé (727méter). A sikló, amelyet mi kihagytunk, 1905-ben épült, egyike Európa leghosszabb siklópályáinak. Megindultunk az emelkedő utcán, régebbi típusú lakóházak között. Feljebb azt a tanácsot kaptunk, hogy a hegyerincsel párhuzamos utcán menjünk. Koradélután volt, az alumínium szobor beleolvadt a fényes égboltba, de a Dávid kápolna tornya mellett már jól látható volt a sziluettje.

Elérkeztünk a hagyomány szerint *Dávid atya* által alapított/épített kápolnához aki, mint már tudjuk, egyike volt a 13 monofizita atyának, akik innét származtak, és a niceai zsinat után eretnekké nyilvánítva hazaértek Szíriából. Annak ellenére, hogy akkoriban itt még áthatolhatatlan sűrűség volt, Dávid atya itt telepedett le.

A kápolna helyére később templom épült, amely ott jártunk idején neves irodalmárok temetkezési helye, Pantheonja volt (láttuk Ilja Csavcsavadze vörös márvány sírkövét is).

Gr-187-189. Az óváros meredek utcáin

Gr-190. A síkló

Gr-191. Mammadaviti-kápolna

Gr-192. Dada-kalaki

Gr-193. A panteon sírkövei

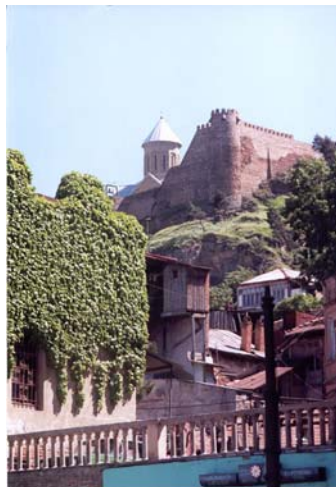

Gr-194. A két torony

Gr-195. Visszapillantás

Tovább folytattuk a gyalogtúrát, egy kissé feljebből visszapillantottunk a városra, és megláttuk a „kék” kolostor fénylő majolika tetőit, amelyet mi nem találtunk meg a belvárosi sétán. A további úton, a vár alatt egy szépen gondozott területre jutottunk, ahol erkélyes házakat találtunk faragott korláttal.

Gr-196. A sarkbástya

Gr-197. A vártemplom

Gr-198. A szobor

Gr-199-200. A vár alatti házak

Gr-201. A hegygerinc

Gr-202. Kilátás a sarkbástyától

Megtaláltuk a feljáratot a várhoz, felkapaszkodtunk és beléptünk a kapun. A hatalmas falak között földig rombolt házak alapjait láttuk, itt is minden csak „térdig ért”. Kimentünk a legtávolabbi falszakaszhoz, a sarokbástyához, hogy megcsodáljuk a panorámát.

Gr-203.-204. A Sololaki városrész látképe

A baloldali képen a folyó kanyarulatánál látszott a kék kolostor, A jobboldali képen – velünk szemben - a hídfőnél láttuk Tbiliszi legrégebbi templomát, és az egykori erőd falának peremén Vahtang király lovas szobrát.

Gr-205. A kék kolostor

Gr-206. Közelebbről

Gr-207. Képslapon

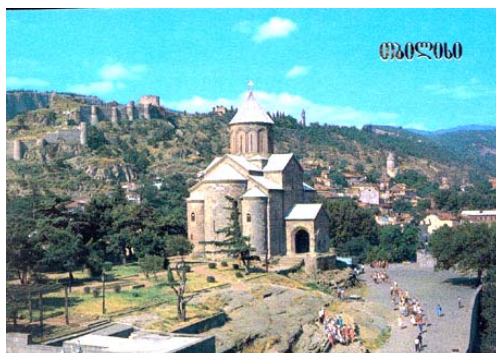
Gr-208. A templom bejáratának felirata

A *Kék Kolostor* (Lurdzsi monaszteri) templomának egyes részei még a XII. sz.-ból származnak. Ilyenek: a déli bejárat kapuzata feletti felirat, amely szerint „Szent András tiszteletére emeltette Kartli érsek...”, és a keleti fal ablakai. A kolostort a különböző korokban történt rombolások után, a maradványokat megőrizve mindig újra építették.

A *parti sziklán* állt a krónikák szerint Tamar királynő palotája is, és amikor harcba küldte a hadait, mezítláb jött imádkozni, a győzelemért könyörögni a Szűzanyához.

Gr-209. Vahtang király

Gr-210. A Metehi katedrális

A mongolok lerombolták a templomot, de V. Vahtang helyreállította. A palota épületének maradványait 1819-ben Jermolov cári kormányzó romboltatta le, és a helyére börtönt építtetett. Abban raboskodott többek között Gorkij is. Ott jártunk idején a börtönnek már nyoma sem volt.

A muzulmán óváros

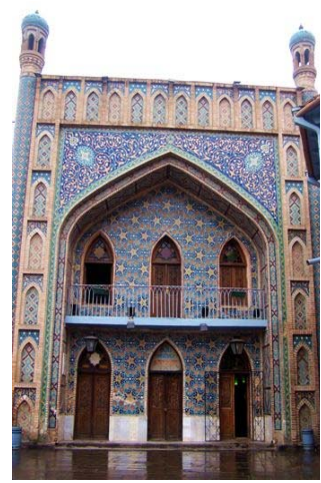
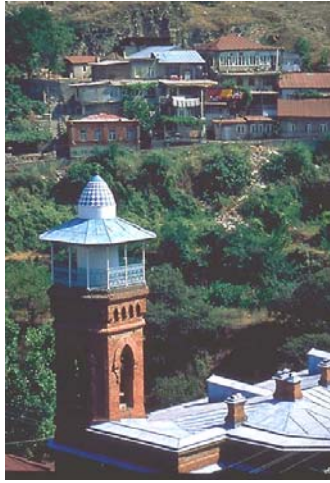
A korábban említett kénes források a Citadella alatt elterülő patak völgyben fakadnak. A víz hőmérséklete 24-47 C° között van. Ezen a területen már a XIII. sz.-ban jelentős fürdő kultúrát teremtettek. A serpentin a Fürdő utcába érkeztünk, ahol régi, török stílusú fürdő épületek sorakoznak. Az új gyógyfürdőkhöz innét vezetik a forrásvizet, amelyet reumatikus betegségek kezelésére használnak az egészségügyi intézmények.

Gr-211-212. Az utcakép a kupoláktól, és az üzletek közelebről

Gr-213-214. A mecset a valóságban és képeslapon

Gr-215. A fürdőépület

Gr-216. A másik oldalról képeslapon

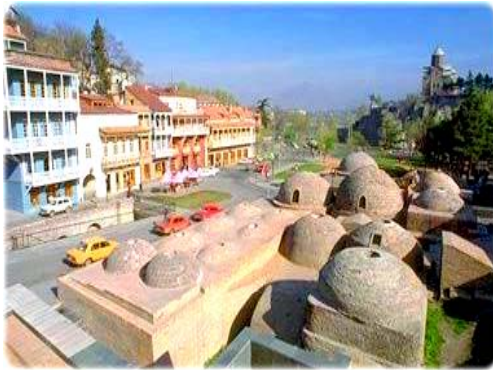
Gr-217. Módosabb házak

Gr-218. A fürdő bejárata

Gr-219. Szőnyegárus

Gr-220. Vahtang és a Metehi templom felé

Gr-221. A fürdő a város felől

A sziklapart

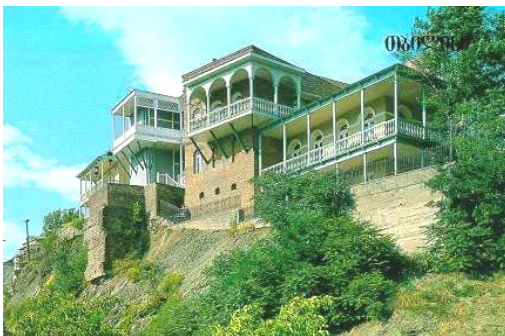
Amikor a völgyön végig sietve kijutottunk a folyóhoz, végre közelről megláttuk a parti sziklára épített házakat. Először a Királysobor és a templom szintkülönbsége volt szembeötlő, amelyet fentről, a bástyáról nem érzékelünk. A belső oldalról készült képeslapon láttuk a templom igazi méretarányait, amelyen az emberek hangyányiak, és tudtuk felmérni a várooldal arányait is.

Gr-222-223. Amint a partról láttuk

Gr-224. Képeslap

Gr-225-226. A rezidencia épülete és partrészlet képeslapon

Kereskedelem

Tbiliszi elsősorban nem vásárlási cél volt, jöllehet volt vételi szándékunk is, és először a vásárlással foglalkoztunk. Nagy szerencsém volt, mert ezt a kitűzött célt gyorsan elértük és barátaimmal együtt hamar elköltöttük a napidijunkat. Ez a saroképület volt az *áruház* a városközpontban, a Lenin út sarkánál. Az üzletsort az óvárosban abban az utcában láttuk, amelyen indultunk a hegyre.

Gr-227. Belvárosi áruház

Gr-228. Óvárosi üzletsor

Az „*igazi bazárt*” a Rusztavelli sugárúton láttuk, ahol egy nagyobb épület árkádja alatt volt a kirakodás.

Az *utcai kereskedelmet* a Lenin sugárút egyik mellékutcájában láttuk, amely levezetett a folyópart felé, de nem sokat nézelődtünk. Amolyan igazi „KGST piac” volt.

A *portréfestőket*, illetve rajzolókat az Opera közelében kaptuk lencsevégre. A fényképezésből azonnal kiderült, hogy idegenek vagyunk, ezért számos ajánlatot tettek, és felajánlották az alku, vagy a szabad árat.

A festőművészek *galériájánál* a fiatal képzőművész növendékek voltak többségben, de volt ott hivatásos képkereskedő is, aki bizományba vállalta az értékesítést.

Gr-229. Igazi bazár

Gr-230. Utcai kereskedelem

Gr-231. Utcai portréfestők, grafikusok

Gr-232. Utcai galéria

A *virágárus* asszony a Csavcsavadze sugárúton volt, közel az egyetemhez, a buszmegálló után.

Az *ötvös* műhelyét a Fürdő utcában találtuk egy udvari helyiségben, amikor a tör formájú golyóstoll reklámja alapján megkerestük a műhelyét. Nagyon barátságosan fogadott.

Gr-233. Virágárus

Gr-234. Ötvös, ékszerész

A vendéglőt a fürdő utca végén, közel a belvároshoz találtuk, és érdekessége volt a látogatásunknak, hogy nem voltak boros üvegek az asztalokon, poharat is csak egy ember kezében láttunk, az ablak mellett, mert ahogy beléptünk, egyik kezük és a pohár az asztal alá került, pedig még nem volt szeszitalom munkaidő alatt. Pedig ez egy bátor nép volt!

Gr-235-236. Borozó a belvárosban

Gr-237-238. Pék cégtáblája és műhelye az óvárosban

Gr-239-240. Pékárú, sütemény, büfé az óvárosban és az áru: Kacsapuri

A hegyi túra alatt megéhezünk, mert a Telaviból magunkkal hozott, és az otthonról hozott téliszalámi alapú szendvicset, már délelőtt megettük. A fürdő közelében volt ez a kiosk, ahol, mint a fényképből is látszik nem volt szesztilalom, mert a sütemény mellé, amely mézes-túrós lepény volt, lehetett volna bort is választani. Én borzsomi ásványvizet ittam, amit a közeli Minerálnaja Voda városból szállítottak, ahol már a cári időkben is vízkúrákat tartottak fiatalnak öregnek.

Az újvárosban

A folyópartra érve vettük észre, hogy már késében vagyunk. Szedtük a lábunkat, és szerencsére még utastársaink előtt értünk vissza a Lenin térre. A gépkocsivezető már türelmetlenkedett, mert nem akart teljesen sötétben vezetni a hegyi utakon, ahol a sok kanyarban a reflektor nem az útra, hanem a szakadékba világított, azon kívül egyéb megbízása is volt. Húst kellett haza vinnie a családjának, s azt csak a munkás kerületben, a csarnokban árusítottak, ahová a hazafelé úton akart bemenni.

Mi is bementünk, de nem sok árut lehetett látni, fényképezni, pedig az árusok többsége nem kereskedő volt, hanem a környékbeli falvakból jött emberek. A „magánkereskedelem” akkor is virágzott Grúziában.

A házigyári lakóépületben, ahol megálltunk, volt mindenféle üzlet, de az élelmiszerboltok mindenütt gyér áruválasztékot kínáltak. Kenyeret, halkonzervet és lekvárt korlátlanul lehetett kapni.

Gr-241-242. Vásárcsarnok és üzletsor lakótelepen

A városból kifelé menet elhaladtunk egy óriási modern épület mellett, amelyről azt mondta a vezetőnk, hogy az az *Iveria szálloda*. Igen tarka képet mutatott, ezért kértük, hogy megnézhessük. Kaptunk rá 10 percet.

Gr-243. Építő Dávid és az Iveria szálloda

Gr-244. Dávid király ujjja

Gr-245. Építő Dávid király

A Király felemelt mutató ujját intő jelnek értelmeztük, és késedelem nélkül indultunk vissza Telaviba, ahová szerencsésen megérkeztünk.

Ikalto

A *Zenon* által a II. sz.-ban alapított egyetemnek ma már nem lelhetőek fel emlékei, tekintettel arra, hogy az itt zajlott háborúk során (egyiptomi-perzsátörök dúlások) számtalanszor felégették, lerombolták a vidéket.

A hagyományokat azonban megőrizték, és az V. sz.-ban már virágzó akadémia működött Telaviban. Ennek maradványait megnézhettük

Gr-246. Bejárat

Gr-247. Fali fülkék

Gr-248. Belső folyosó

Gr-249. Alagút bejárata

Arra nem kaptunk magyarázatot, hogy az alagút mikor készült és mire szolgált. Valószínűleg a védelmi rendszerhez tartozott.

Az írásos források tanúsága szerint a VIII. században már széles körben ismert volt az Akadémia, és messze földről is sok növendéke volt az intézménynek. A teológián kívül a tudomány más ágait is művelték, amelyek közül kimagaslott a matematika, a geográfia és a csillagászat.

De praktikus dolgokat is tanítottak, amelyben az agrikultúra jelentős szerepet kapott.

A VIII. sz.-ból egyetlen kis kápolna maradt az utókorra, amelynek eredeti tetőzete is kőből készült.

Gr-250. A romkert bejárata

Gr-251. Az egyetem kapuja

Gr-252-253. A kis kápolna ajtaja és ablaka

A XI-XII. sz.-ban itt élt híres személyiség, *Arsen Ikaltoeli* újra alapította az Akadémiát, amelynek emlékeként három kis templomépületet láttunk.

Gr-254-255. A XI. századi egyetem épületeiből

Gr-256-257. A kis templomok közelebbről

A XVI-XVII. századi kolostortemplom belsejét láthattuk. A templom nem üzemelt, mint általában a Szovjetunióban. A műemlékeket, ha nem is gondozták, de állapotfenntartást biztosítottak.

Gr-258. A XV.sz.-i kolostor temploma

Gr-259. Templombelső

Gr-260. Emékkereszt

A területre külön gondnok ügyelt, akinek házáat meg is mutatták. Kerestük a gondnokot. A telep szélén egy szántófield mellett találtunk két férfit, akik amforák tisztogatásával foglalkoztak.

A kolostorban a bortermeléssel kapcsolatos kutatások is folyhattak, mert a területen számos földbe süllyesztett amforát, tartályt találtak, amelyek vizsgálatával ott jártunk idején is foglalkoztak.

Gr-261. A romkert gondnokának lakóháza

Gr-262. Amfora tisztogatás

Gr-263. Az egyetem egykori központja

Gr-264. Egy amfora

Az egyik kutatóval beszélünk is. Az ő feladata az volt, hogy mintákat vegyen azokból az iszapokból, üledékekből, amelyek az ismeretlen ideje használaton kívüli cserép medencékben találhatóak voltak.

Gr-265-266. Az amfora-kutató vegyész

Szerettem volna többet megtudni erről az akadémiáról, de a helyszínen nem jutottunk információhoz. Amit erről megtudtam és a Telavi fejezetben megjegyeztem, azt az interneten találtam.

Alaverdi

Lehetőségünk volt egy Telavihoz közel eső, 20 km-re lévő, jelentős középkori kolostor, az *Alaverdi* meglátogatására. A kolostort a VI. sz.-ban alapította a nevezetes 13 monofizita szíriai atyák egyike, József. A kolostor már a XIV. században jelentős szerepet játszott erődítmény jellege miatt.

Jelentős a kolostor kéziratára, amelyet az idő rövidsége miatt nem nézhettünk meg.

267. Alaverdi

268. A kolostor főbejárata

Gr-269. Alaverdi

Gr-270. A székesegyház

Gr-271. A Kaukázus a kolostorból

Gr-272. A kolostor belülről

Gr-273-274. Közelebbről

Gr-275. Oldalhomlokzat

Gr-276. Az ikonosztáz fő képe

Gr-277. A szentély kapui

Gr-278. A patriarcha széke

Gr-279. A főhajó apszisának képmaradványa

Gr-280. Közelebbről

Gr-281.-282. Az íves oldalfal képeiből

Gr-283. A kereszthajó freskómaradvány

Gr-284. Közelebről

Gr-285. A helybéli pap

Gr-286. Felvételi szünetben

Valamilyen ünnep volt, az ősi freskódíszes háromhajós nagy templomban *agapé* volt: kenyér és szőlő. Mindenki törhetett a nagy lepényszerű kenyérből és vehetett a dúslevű, nagyszemű óriás fürtű szőlőből.

A *kolostor* ősi falai között éppen filmet forgattak páncélos vitézekkel, öreg szerzetesekkel. A felvétel szünetében beszélgetésbe elegyedtünk a film statisztériájával és a helybéli pappal (aki felügyelt az idegenekre).

Az egyik *öreg barát* engedte, hogy lefényképezzem, és nagy óvatosan előhúzta csuhájából az ott rejtegetett keresztet is.

Szívesen mellé állt az egyik páncélos vitéz is. A sodronyinges *vitézről* anakronisztikus képet készítettem: talpig vértben állt, ujján jegygyűrűvel, ujjai között cigarettával, csuklóján karórával.

Érthetetlen, hogy a felszerelésétől eltérő tárgyakat (gyűrű, óra) miként nem vette észre a rendező, vagy a kellékes!

Gr-287. Oroszlánsörény

Gr-288. A szereplőkből

Gr-289. Öreg barát

Gr-290. Cigarettas vitéz

Gr-291. Rózsegyűjtő

Gr-292. Az autóbuszunk

Cinandali

A *Cinandali* borpincészetben voltunk *borkóstolón*. A birtok a híres grúz romantikus költő, Alexander Csavcsavadze hercegé (1786-1846) volt. Ma is szépen ápoltság, pálmafás virágoskertben állnak az épületek, amelyeket fafaragások díszítenek. A csipkeszerű mintázat népi motívumokból áll.

Gr-293. A Cinandali borgazdaság

Gr-294. A kert részlete

Gr-295. Csavcsavadze ház

Gr-296. Vodka

Gr-297. A bejárat

A borgazdaság különböző világversenyeken elnyert érmék, díjak felnagyított kópiáiból alumínium lemezekből domborított plakettekkel díszítette a fogadó épület falát és a kerítés palánkját.

Ahhoz, hogy a kóstolók jól meg tudják különböztetni az egyes aromák és zamatok különbségét, almaszeleteket és ún. zakuszkát kínáltak.

Mi már egy hazai KGST-s borkóstolásból tudtuk, hogy a mintavételezés milyen veszélyes dolog a pincehideg és a felszíni napsütés melegének különbsége miatt, ezért mértéktartással néztük a vendéglátást.

Társaságunk a zсібongásból kissé félrehúzódva, elsősorban az egyik fal mellett vásárlásra kiállított palackozott mintákat vette szemügyre, és a nemzetközi versenyekre készített, európai minőségű prospektusokból választottunk magunknak emléket.

Gr-298. Cinandali szőlők és borok

Gr-299. Borversenyek díj-plakettjei

Gr-300. Vörös Alazani

Gr-301. Fehér Alazani

Gr-302. Marani

Gr-303. Cinandali

Gr-304. Odjaleshi

Gr-305. Xvanckara

A szépen megterített asztalon pohársorok álltak, és nagy kancsókból töltöttek, először egy kevés mintát a kóstoláshoz, és többet, ha valaki abból inni kívánt.

A vendéglátók egy kis meglepetést is készítettek számunkra. Az egyik épület tornácát színpadként használva pengetős zenekar adott alkalmi hangversenyt, amihez padokból készítettek a fűvön nézőteret.

Gr-306. A borkóstolót követő műsor

Gr-307. Szőlőparcellák

Telaviből Cinandaliba, és a visszaúton is, szőlőhegyek között vezetett az út, és amikor az egyik utastársunk technikai szünetet kért, kisereglettünk az egyik dűlőútra, hogy kieresszük a buszból az alkoholfárlatot. Az egyik szőlőtábla mellett elhagyott talyigát találtunk, amelyhez hasonlót számosan használtak a falusi és városi környezetben egyaránt.

Gr-308. Szüret előtt

A záróprogram

A borkóstolót a tanácskozás *jegyzőkönyvének* aláírása követte Telaviban, a körzeti Tanácsháza dísztermében, amelyhez állófogadás kapcsolódott. Az igazi bankettet, a záróvacsorát a Turbaza éttermében tartottuk.

A vacsorát hivatalos, szerződötett *Tamada* vezette. Ezt a tisztséget minden nagyobb összejövetel alkalmával biztosítani kell. A tamada afféle vőfélyszerű személy, aki vezényli a tálalást, kínálja az ételeket és az italokat. Feltaláltak különböző birka/kecske ételeket, sülve, paprikásan, szőlőlevélbe csomagolt rizses húsgombócokat, olyasmiket, mint a töltött-káposzta, mindenféle köretet, zöldséget és gyümölcsöket. A Tamada folyamatosan tósztokat mondott, és fenéig ki kellett inni a poharakat, amelyeket a fogásnak megfelelően váltogattak. Ebben a programponban - elsősorban a Cinandali-ban tréningezették - többen nem bírták a versenyt, különösen ha figyelembe vesszük az aperitívnek helyben elfogyasztott vodkamennyiség nyomását is, annak ellenére, hogy igyekeztek az itálnak megágyazni.

Gr-309. Tamada szobor

Gr-310. A díszvacsora helyszíne

A társaság hangulata nagyon jó volt, a házigazdák vezették az éneklést, és előadtak többszólamú grúz dalokat, amelyeket a nemzetközi publikum nagy tüsszel fogadott.

Persze azután előjöttek az orosz nóták is, Dunnyuskától a podmoszkovszkije vecseráig, a postakocsistól a Kalinkáig, és az eejuhnyemig mindaz, amit a KGST-ben el lehetett terjeszteni.

Kellemes este volt, mi azonban igyekeztünk elég hamar elköszönni, mert még be kellett csomagolnunk, amit nem hagyhattunk reggelre, különösen, ha figyelembe veszem a „minivihr” kisporszívót, a teniszütőket és „konzerv” labdákat, valamint a csecsebecséket, többek között a kis ezüst asztali sőtartókat, apró aranyozott fejű kanállal.

Hazafelé

Szombaton hajnalban korán keltünk, mert még át kellett kelni a hegyeken ahhoz, hogy a tbilisi repülőtérre jussunk. Szerencsére este már indulásra készre csomagoltunk, csak fel kellett rakni a bőröndjeinket, táskáinkat a sárga buszba.

Gr-311. A hazafelé vezető út térképe

A késői lefekvés miatt álmosan keltünk, de a látvány kárpótolt minket. A nap már felbukkant a keleti hegyvonulat felett de a hegyoldalt, amelyet meg kellett kerülnünk, azt még csak lapos fény világította meg, és az aranyfényt ezek az ormok vörösen verték vissza.

Gr-312. Induláskor a Nagy-Kaukázus

Gr-313. Nyugatnak fordultunk

Amikor közelebb jutottunk a hegyhez, elvileg már világos volt, de a fenyves és lombos hegyoldalakon a kontúrok még elmosódottak voltak.

Gr-314. Friss hó a reggeli fényben

Gr-315. A hágón már feljebb jutottunk

Ez a hegység volt a vízválasztó, amelyen át kellett kelniünk, hogy a Tbiliszin is átfolyó Kura folyó völgyét elérjük. A repülőtérhez nem kellett Tbiliszibe utaznunk, mert a városon kívül, délre fekszik a főút mentén.

Gr-317. Iori a vízválasztó keleti oldalán

Gr-318. A hegyek ködbe bújtak

Időben érkezünk a repülőtérre, kényelmesen behordtuk a csomagjainkat az Inturiszt várótermébe. Elköszöntünk a Tbiliszi intézet kollégáktól. Rövidesen beszálltunk a TU-154-es gépbe, ahol az első üléseket foglalhattuk el, majd beszálltak a hazai utasok is, akik között voltak olyanok is, akik vállra vetett zsákban dinnyét vittek Moszkvába. Ez volt az úti poggyászuk, amit felvihettek a kabinba.

A gép felszállt, társaságunk többsége hátra eresztette az üléstámlát, és álomra hajtotta a fejét. Azt reméltem, hogy hazafelé a nappali fényben még sikerül néhány légifelvételt készítenem, de a személyzet főnöke, egy tekintélyes, természetes asszonyság lebuktatott. Felszólított, hogy vagy elteszem a fényképezőgépet, vagy ki kell vennie a filmet. Sajnáltam volna elveszíteni a már meglévő, korábbi felvételeimet. Engedelmeskedtem.

Kora délután Moszkvába értünk, és estére itthon voltunk a MA-101-es járattal. A vásárolt dolgokat baj nélkül áthoztuk a vámon.

KAZAHSZTÁN

(AKTYUBINSZK)

1985

TARTALOMJEGYZÉK

Indoklás, utazás és elhelyezés	141.
Meglepetés	142.
A hivatalos program	143.
Kazahsztán	143.
<i>Aktyubinszk</i>	
Ismerkedés a várossal	145.
Gazdasági élet	147.
Oktatás, képzés	151.
Kultúra, politika, kultúrpolitika	153.
Sport	156.
Magánprogramjaim	157.
Hazautazás	157.
<i>Azóta (?)</i>	158.

Indoklás, utazás és elhelyezés

1985. május közepén Kazahsztánban, Aktyubinszkban rendezték a KGST Gépipari Állandó Bizottsága 8. sz. Műszeripar és Automatizálás Szekciójának éves ülését. Résztvételi jogosultságomat az indokolta, hogy a Környezetvédelmi Mérőműszer Gyártásszakosítási Egyezmény magyar meghatalmazott képviselője voltam.

A népes delegáció Posch Gyula, MOM vezérigazgató, a Magyar Műszeripari Egyesülés elnöke, a szekció magyar tagja vezetésével utazott Moszkván keresztül, ahol a Seremetyevo2-n landoltunk és a KGST MIR Szállodájában éjszakáztunk.

Ak-101. Seremelyevo2

Ak-102. MIR szálló (a KGST székháztól balra)

Kora reggel egy szokásos, közepes méretű autóbusszal a Domogyedovo repülőtérre szállítottak minket, ahol csomagjainkkal bementünk az Inturiszt fogadó épületébe.

A repülőtéren talákoztunk az együtt utazó különböző nemzeti delegációkkal, közöttük ismerőseinkkel, barátainkkal. Így hamarosan csoportokra bomlott a társaság, de a beszállásnál helyreállt a rend, mert az Inturiszt utaskísérője nemzetenként hívott a lépcsőhöz. A gépen az utaskísérők zárt csoportokban, név szerint ültettek le bennünket. Amikor rákérdeztem, hogy miért a szeparáció, az volt a válasz, hogy balesetnél csak így tudják azonosítani az utasokat. Nem éppen vidám indok.

Ak-103-104. A TU-154-es és a csomagjegy

Ak-105. A Torony

Ak-106. A pilótáink

TU-154-es gépek repültek Közép-Ázsiába, így Aktyubinszkba is, pedig jobban szerettünk volna a kényelmesebb, tágasabb légitusszal utazni, amilyennel Budapestről Moszkvába repültünk. Igaz, hogy az Berlin-Budapest-Moszkva járat volt, sok „előkelő” utassal.

Számos iratanyagot vittünk magunkkal, és amikor Moszkvában megmérték a csomagjainkat, a többletsúlyhoz külön jegyet kellett vennünk a repülőtéren.

A hosszú és nyugalmas repülés során többször kaptunk almaléhez hasonló folyadékot, kis műanyag poharakban, amelyeket – miután kiürültek – gondosan összeszedtek. Rosszmájú feltevés volt, hogy a következő osztásnál ugyanezeket osztották ki.

Kazahsztán fölé érkeztünk – szólalt meg a kapitány hangja. Amíg a szem ellátott, mező, majd homok, és megint, váltogatva. „Pusztá néma táj, rajta út se visz” – jutott eszembe az orosz népdal, és a postakocsis (jamscsik) halála. Elértük az Ural vonalát, hegyeket lehetett látni, majd landoltunk uticélunk, Aktyubinszk repülőterén.

Ak-107. Aktyubinszk (Aqtobe) repülőtere

Ak-108. Az Aqtobe szálloda

Autóbuszokba szálltunk és bevittek a világos, modern betonvárosba. Az Aqtobe/Aqtöbe szállóba helyezték el a KGST GÁB 8. delegációkat.

A szokásos elszállásolás: bejelentők kitöltése, szobatársak választása, kikapcsolás, elhelyezkedés.

Meglepetés

A vacsoránál nagy meglepetés ért. Két férfi jött virágcsokorral és engem kerestek. A két férfi egyike az igazgató volt. Elmondta, hogy a recepció az adategyeztetésnél észrevette és jelentette, hogy az 50. születésnapom van éppen, ezért felköszönteni jött. Ajándékot is hozott: az első szovjet analóg kvarcóra típusból egy karórát, elegáns dobozban.

Kedves köszöntés, jókívánások, amire a többiek is felfigyeltek, amit a házigazdák delegációjából tósztt is követett, majd hangoskodás, gratulációk.

Az órát később alaposan megszemléltem. Rozsdamentes hátlapjába bevették az alkalmat. Az órát a Kazah Röntgen Művekben gyártották.

A rendszer érdekessége volt, hogy minden üzemnek kellett valami közhasznú, lakossági terméket is gyártania. Amikor később ellátogattunk a Röntgenkészülék Gyárba, elmondták, hogy az óra az ő fejlesztésük, de a léptető motorja egyelőre még francia import.

Ez még hagyján, de két nap múlva meghívást is kaptam a *Televízió*ba, ahol egy interjút készítettek velem. A riport során (ex katedra) nyilatkoznom kellett, hogy miként látom a környezetszennyezés problémáit, és a várható megoldásokat. Néhány önálló mondat után Agácz Gáspár, egykori kollégám vette át a tolmács szerepét. A riportot később megnéztük az esti híradóban.

A hivatalos program

A *szekcióülés* a megszokott formák között, és az 1981-85-ös egyeztetett program tematikája alapján folyt. Korábban elmondtam már a bürokratikus rendet: először a Tagországok témajavaslatai alapján egy összesített ötéves terv készült, amelyet azután évekre és együttműködőkre lebontottak. A ciklus idején évente ellenőrző egyeztetések folytak, majd a ciklus végén a szakaszt lezárták.

Beszámoló: A szakértői csoportok elmondták és témacsoportok szerint írásban összegyűjtötték az éves program várható teljesülését és az ötéves program összeredményeit. Amint ezzel végeztünk, az iratok a szekció szerkesztő bizottságába kerültek, ahol előterjesztést készítettek a Szekció vezetősége (iparági vezetők) részére. Jóváhagyás után a Gépipari Állandó Bizottság (szak-miniszterek) titkársága kapta meg a beszámolókat, és összesítette a KGST Tanácsa (miniszterelnökök) ülésére.

Tervek: Azután minden kezdődött előlről, a következő ciklusra. Javaslatok, tervek, feladatmegosztások, vállalások, egyezmények, stb. Ezek megalapozása már egy évvel korábban megtörtént, és most folytak a korrekciók.

Nekem addig volt dolgom, amíg ezek a szakértői témák voltak napirenden. A titkárság precíz időprogramot készített, így ki lehetett számítani a szabadidőt. Ezt úgy osztottam be, hogy minél többet láthassak és fényképezhessek. A diáim sajnos elkallódtak, így egyetlen ott vásárolt kezdetleges minőségű kiadvány képanyagára támaszkodhatom.

Kazahsztán

Területe: 2,715.000 négyzetkilométer. Hatalmas ország, mindenestől elférne benne Nyugat-Európa: Nagy-Britannia, Franciaország, Németország, Spanyolország, Norvégia és Svédország együttvéve.

Lakossága: mindössze 12,850.000 fő, ami azt jelenti, hogy az ország népsűrűsége 4,73 fő/km². A népesség megoszlása ott jártunk idején: kazah:36%, orosz: 40,8%, ukrán: 6,1%, német: 5,8%, tatár: 2,1%, üzbég: 1,8%, ujjur: 1,0%, koreai: 0,6%

Éghajlata: kontinentális, -30 C^o-tól +30 C^o-ig, a tél átlaghőmérséklete -18 C^o, nyáron +25 C^o. Az éves csapadék 300 mm.

Történelme: A terület már a kőkorszakban lakott volt. Egyes vélemények szerint itt háziasították a lovat.

Az V. sz.-ban ezen a vidéken alakult ki a nyugat-türk kánság, majd később a X. sz.-ban a Karabanidák birodalma. A XV. sz.-tól folyamatosan több kazah kánság jött létre, amelyek folyamatos harcban álltak az előtörő népekkel. A XVIII-XIX. sz.-ban a kazah kánságok folyamatosan beolvadtak az orosz birodalomba.

1916-ban nemzeti felkelés tört ki, amelyet a cári hadsereg kegyetlenül leverte. 1918-ban győzött a szocialista forradalom. 1926-ban kiáltották ki a Kazah Autonóm Köztársaságot, amely 1936-ban Kazah Szovjet Szövetséges Szocialista Köztársasággá alakult.

A II. világháború idején Kazahsztán a Nagy Honvédó Háború ipari háttországa volt, majd az 50-es években nagy népáramlás indult Kazahsztánba a szűzföldek feltörésére és termővé tételére.

Kazahsztán a Szovjetunió egyik leggyorsabban fejlődő köztársasága lett.

Ak-109. Kazahsztán

Szovjetunió

Kazahsztán

Ak-110-111. Címerek

Aktyubinszk*

Aqtobe régiójában a közép-ázsiai kultúra, vallás és hatalom terjedt el. Itt működött az ún. Kis Horda, Eset Batyr vezetésével. Batyr mauzóleuma a várostól 35 km-re található, amelyet annak ellenére, hogy része volt a kultúr programnak, nem sikerült meglátogatnunk.

1869-ben alapították a várost, amikor az orosz garnizon egy jelentős része ide települt, tekintettel a Karaganda és az Ileik folyó összefolyására, valamint az itt áthaladó karavánutakra. A név etimológiai elemzése szerint: az „aq” fehéret, a „tobe” halmot jelent.

Az Aktyubinszk hivatalos orosz elnevezést 1891-ben kapta a település, és az „oblaszty” székhelye lett. A XIX. sz.-ban a szokásostól eltérő rohamos fejlődés volt tapasztalható. Az 1889-ben még csak 2.600 lélekszámú településnek 1909-ben már 10.700 lakosa volt.

* Aktyubinszkról a magyar útikönyv nem tartalmazott sem adatokat, sem térképet. Ismereteim egyrészt egy kis - ott vásárolt - brossurából, másrészt az internetről származnak.

A tíz év során fiú és leányiskola épült, két pravoszláv templom és egy szeminárium szolgálta a vallási életet, majd klinika, bank, posta stb. létesült.

1901-ben a Transz-Aral vasútvonal megnyitása még növelte a település jelentőségét.

Az 1905-ös orosz forradalom eszméje két éven keresztül okozott megmozdulásokat.

1918-ban ide gyülekeztek a bolsevik forradalmárok, és kitört a polgárháború.

1920-ban itt tartották az Össz-kazahsztáni Munkás Konferenciát.

1932-ben megerősítették a tartományi fővárosi rangot, majd a II. világháború idején felfejlesztették a háttérpart és ide települt sok európai menekült is.

A környék a fémhányákról híres, ezért itt létesültek a fémfeldolgozó ipar vállalatai, üzemei.

Az 1950-es években a szűzföldek termővé tételére indult programnak is egyik központja lett, és ez ismét növelte lakosai számát. A város lakossága elérte, majd meghaladta a 250.000 főt.

A szovjethatalom nagy figyelmet fordított a város kiemelt fejlesztésére, az 1960-as években stadion és sportpalota is létesült.

A város lett a Kazah Nemzeti Biztonsági Szolgálat, a Külügyminisztérium és a Köztársasági Regiszter területi központja, a Kazah Hadsereg nyugati főhadiszállása, és a polgári repülés pilótaképzésének központja.

A nehézipar mellett agrár nagygazdaságok, szovhozok települtek Aktyubinszk köré. Később az olajipari fejlesztések voltak jelentősek.

Ebbe a történelmi hagyományok nélküli, *szocialista városba* érkeztünk tehát, ahol hiába kerestem az egzotikus jelleget vagy jelenséget.

Ismerkedés a várossal

Ak-112. A város főtere

Ak-113. Lakótelepi házak

Szállodánk a város főterének végében állt, ráláttunk a II. világháborús emlékműre, az ismeretlen katona sírját jelképező öröklángra. A tér túlsó

végében a városháza épülete állt. Általánosan jellemző volt a városra a sok park, a sok virág.

Ak-114-116. Parkok a városban (Stadion, Iskola, Sportpalota)

A városi tömegközlekedést elsősorban trolibuszok látták el, de voltak autóbusz vonalak is.

Napközben a város forgalma elenyészően kevés volt, hiszen a lakosság apraja óvodában, iskolában volt, a felnőttek pedig dolgoztak.

Az Unióban korábban megismert városok vagy fővárosok, vagy történelmi városok voltak, ahol a belső turizmus is szándékoltan fejlettebb volt az itteninél.

Ak-117-118. A város egyik széles sugárútja

A helyközi közlekedés pályaudvarai szépen gondozottak és tiszták voltak.

Ak-119. Autópusz pályaudvar

Ak-120. Vasúti pályaudvar

Gazdasági élet

Jelentős helyet foglalt el a *természeti kincsek feltárása és kiaknázása* (szén-, vas-, réz-, ólom-, horgany-, nikkelérc-, foszfor-bányászat, a kőolaj kitermelés), illetve feldolgozása (vas- és színesfém-kohászat, kőolaj finomítás).

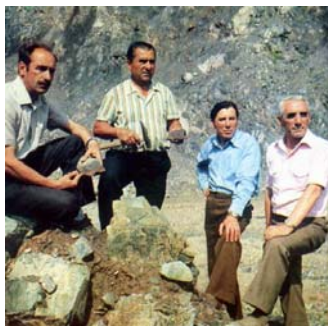
Ak-121. Felszíni ércbánya

Ak-122. Kohászati csarnok

Ak-123. Talajminták

Ak-124. Kitüntetett geológusok

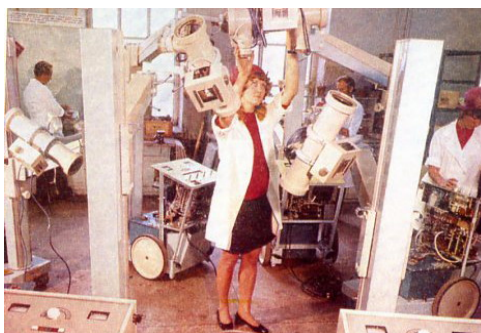

Ak-125. Veterán gépkezelő

A nehézipar és nehézgépipar mellett működött *mezőgazdasági gépgyártás, finommechanikai ipar és vegyipar* is.

Ak-126. Kaszálógép üzemi próbája

Ak-127. Röntgenkészülék összeszerelése

A mező- és élelmiszer gazdaságban a (szűzföldek termővé tételének sikeres mozgalmá után) a gabonatermesztés volt az elsődleges. A gyapottermelés ezen a földrészen őshonos. A takarmánynövények mellett számottevő cukorrépa termelés is folyt.

Ak-128. Gabonatermelés

Ak-129. Kitüntetés az új kenyér ünnepén

Az állattenyésztésben a hagyományoknak, a még ma is gyakori nomád életmódnak egyenes következménye a pásztorkodás, a juh- és szarvasmarha tenyésztés, a haszonállatoknál a ló- és a tevé tenyésztése. Természetesen volt ipari méretű vágóállat- és baromfitenyésztés is.

Ak-130. Orvosi ellenőrzés

Ak-131. Lovas pásztor

Ak-132. Csirkefarmon

Ak-133. Legelő lovak

Ak-134. A ménés hajtása

Ak- 135-136. Tevék a száraz sztyeppén és a sivatagban

Az élelmiszer *feldolgozóipar* részesedett a szükségletek ellátásában, és biztosította a kereskedelmi igények jelentős részét. Az élelmiszergazdaság uniós szervezettségű volt.

Ak-137. Kumisz

Ak-138. Konzervipar

Ak-139. Édesipar

A *könnyűiparban* elsődleges volt a textilipari alapanyaggyártás, és játékipar is megtelepült.

A zöldségtermelés és *kertészeti* tevékenység öntözéses üvegházakban és fóliasátrakban folyt.

Ak-140. Fonás

Ak-141. Játékipar

Ak-142. Zöldségkertészet

A *táj- és természetvédelem*, kapcsolva az erdőgazdálkodással, új szempontokat kapott a KGST-ben.

Ak-143. Sivatagi kanyon

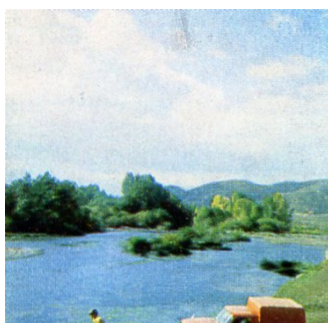
Ak-144. Szteppe

Ak-145. Őszi táj

Ak-146. Erdész

Ak-147. A Kargala folyó

Ak-148. Holtág?

Ak-149. Erdészek

Ak-150. Vadász

Ak-151. Solymász

Ak-152. "Működés" közben

Oktatás, képzés

Az *oktatási intézmények* közül csak egy általános iskolát láttam. A városban a közoktatás lakótelepek, rajonok szerint szervezett volt.

A kiadványban szerepelt egy művészeti szakköri foglalkozás is, ahol a felső tagozatos gyerekek alakrajzot tanultak.

Ak-153. Tanítás után

Ak-154. Művészeti szakkör

Ahogy a városismertető beszámolt róla, nagy gondot fordítottak a gyerekek egészséges nevelésére és nyári elfoglaltságára is. Az iskolai pionír csapatoknak szerveztek táborokat, napköziket.

Ak-155-156. Nyári táborban

Ak-157. Gyermeknap

Ak-158. Felvonulás

Ak-159. Ünnepelel után

A *felsőoktatásról* hasonlóképpen keveset tudunk meg, de volt egyetemi (pl. orvosi, pedagógiai, műszaki) és egyéb felsőoktatási képzés is. Aktyubinszkba telepítették a katonai és a polgári repülés pilótaképző akadémiáját.

Ak-160. Előadás

Ak-161. Gyakorlat

Ak-162-164. Gyakorlati képzés orvoslásban és repülésben

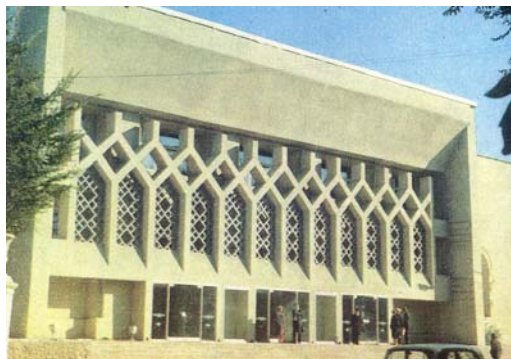
Ak-165. A repülőtéren

Ak-166. Tesztlaborban

Kultúra, politika, kultúrpolitika

A *közművelődést* számos intézmény szolgálta. Keleties stílusban épült a Drámai Színház de már modern héjszerkezetes hangár/csarnok formában készültek a mozik, pl. az Október Filmszínház

Ak-168. Drámai Színház

Ak-169. Október Filmszínház

A Nagyvállalatok is építettek *kultúrházakat*, kulturális centrumokat, és rendeztek az amatőr együtteseknek zárt- és szabadtéri előadásokat.

Ak-170-172. Üzemi kultúrházak és szabadtéri rendezvények

Látványos *fesztiválokat* és felvonulásokat szerveztek a népi hagyományok ápolására.

Ak-173-174. Előadás a mozi előtti téren és a Sportpalotában

Előadó művészek járták a vidéket és a jurták mellett, aktuális fellépéssel szórakoztatták az embereket, nevelték az ízlést, ápolták a hagyományokat.

Ak-175. Táncgyűttes

Ak-176. Zenekar

Ak-177. Esztrád művészek

Ak-178. Vendégszereplés

Ak-179. Agitprop látogatás

Hasonló szervezési formát alkalmaztak a *politikai* továbbképzéshez, a meggyőzéshez is. Üzemi agitátor brigádok járták a jurták népét és formálták a véleményüket. A városi pártiroda tetején hirdette a felirat, hogy „Dicsőség... „

Ak-180. Felvonulók

Ak-181. Pártközpont

A politika átszötte mindennapjaikat: dicsőségtábla, munkaverseny, felajánlás, mindaz, ami nálunk az ötvenes években volt divatos.

A városban sok oroszot láttunk, hiszen a lakosságot keverték, áttelepítették, áthelyezték az Unió országai között.

Érdekes volt megfigyelni az elkülönülést, amely 12-14 éves kortól kezdődött és végleges is maradt. A kisgyerekek barátkoztak, együtt játszottak, jártak óvodába, iskolába. A kamaszkorban azonban a szókék és a feketék, a kerek- illetve mandulavágású szeműek külön csapatokat alkottak.

A felnőttek munkahelyi kapcsolataiból persze születhettek barátságok is, de ez nem volt jellemző.

Városszerte sok politikai *emlékművet* lehetett látni a NOSZF* és a NHH*, valamint az űrhajózás hőseiről egyaránt:

Ak-182. M. V. Frunze

Ak-183. A. Dzsangildin

Ak-184. P. Zincsenko

Ak-185. Alie Maldagulova

Ak-186. Örkökláng

Ak-187. V. I. Pacajev űrhajós

*/ Nagy Októberi Szocialista Forradalom, a Nagy Honvédő Háború

Sport

A városnak, mint az „oblaszty” központjának korszerű sportlétesítményei voltak, és az aktív sportéletbe bevonták a lakosságot is.

Ak-188-189. A Stadion kívül és belül

Ak-190. A Sportpalota

Ak-191. Egyik edzőterem

Igyekeztek megtartani azokat a nemzeti küzdősportokat, versenyeket is, amelyeket a nomád, pusztai élet alakított ki az idők folyamán.

Ak-192. Úszásoktatás

Ak-193. Hagyományőrzés

Ak-194. Utánpótlás nevelés

Magánprogramjaim

Szabadidőben kimentünk a piacra (bazárba), alkudtunk gránátalmára, amit ott és akkor láttam és vettem először, kecskesajtra, és még ki tudja mire nem. Jó diaképeket készítettem kucsmás, szőrös atyafiakról, népi viseletbe öltözött asszonyokról.

Sajnos ezek a képeim időközben elkallódtak. Pótolhatatlanok.

A helybéli orosz kollégák hívták fel a figyelmemet, hogy szép ezüst evőeszköz készletek kaphatók, rendkívül olcsón. Ott vásároltam “vissza” az ostrom idején „elveszett” családi ezüstjeink másik részét, amelyet szerencsére sikerült vámmentesen kihoznom és behoznom.

Hazautazás

Hazafelé kétszer indultunk: amikor elérkezett a hajnali indulás ideje, a szokásos (“belföldi” járatokhoz tartozó) tortúrák után beültünk a repülőbe és vártuk, vártuk a startot, de csak nem akart elkövetkezni. Végül is kiszállítottak bennünket, mert az első futómű hidraulikájának hibáját nem tudták kijavítani és egy másik gépet kellett hozatni Alma Atából.

Visszavitték a szállodába, ahol a szobáinkat visszakaptuk és lepihenhettünk, mert még csak hat óra körül lehetett az idő.

Délután azután baj nélkül elrepültünk Moszkvába, és az esti MALÉV járatral időre hazajutottunk.

Ak-196. Aktyubinszk - Moszkva

Ak-197. Moszkva - Budapest

Azóta?

Azóta eltelt több mint húsz év. Felbomlott a Szovjetunió, 1991. december 16-án független és önálló(?) lett Kazahsztán.

Érdeklődéssel kerestem az interneten információkat és képeket. Információkat találtam a Wikipédia lexikonban, ezek szerepelnek az első fejezetben a város történetéről, de képet rendkívül keveset találtam.

Egy ország önállósodásának első lépései között szerepel, hogy legyen saját *címere*, *lobogója* és *nemzeti valuta*. Ezeket végre is hajtották.

Ak-201-202. Kazahsztán új címere és új nemzeti lobogója

Ak-203-204. Új pénznem, egy új cimlet: 2000 tenge

Ak-205-208. Új váltópénzek

A város *határát* a belépőnek már (rég) új nevén hirdeti a tábla. Felújították a *történelmi emlékezetet*, és felújították ezzel együtt az alapító *Eset Batyr mauzóleumát*, a hitet és *vallást* (amelynek nyomát sem láttuk annak idején a hivatalosan ateista országban). Felújították, és használatba vették a mohamedán mecsetet, és egyezményt írtak alá a katolikus egyház működésének engedélyezésére, különös tekintettel az Európából odaszármazott lakosokra.

Ak-209. Határ tábla

Ak-210. Eset Batyr mauzóleuma

Ak-211. A felújított mecset

Ak-212. Egyezmény a Katolikus Egyházzal

Nincs információm a pravoszláv kereszténység felélesztéséről, de tekintettel a nagyszámú orosz nemzetiségű lakosra, bizonyára ezt a kérdést is napirendre vették.

A szőke és fekete hajú gyerekek továbbra is együtt játszanak, és a nyugati divat, vagy globalizáció (a baseball sapkával) betette a lábát, és feltartóztathatatlanul uniformizálja majd az embereket.

Ak-213. Együtt játszanak

Ak-214. Az ó és az új divat

A gazdaság szerkezete máris átrendeződött. A nehézfémipar helyett az olajbányászat és az energiaipar lépett előtérbe, és megnőtt a szolgáltatások iránti kereslet. Nem hiszem, hogy valaha is láthatom még egyszer Ázsiát.

